25 Μαρτίου
1821

25 ΜΑΡΤΙΟΥ

1821

ΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ
1900

25 ΜΑΡΤΙΟΥ

1821

ΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ
1900

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Ὑπὸ **Διονυσίου Σολωμοῦ.**

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
  Τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
  Ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
  Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
  Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
  πικραμμένη ντροπαλή,
Κ' ἕνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
  Ἔ λ α π ά λ ι, νὰ σοῦ 'πῆ.

Ἄργειε νἄλθῃ ἐκείνη ἡ 'μέρα,
  Καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
Γιατί τὰ 'σκιαζε ἡ φοβέρα,
  Καὶ τὰ 'πλάκονε ἡ σκλαβιά,

Δυστυχής! Παρηγορία
  Μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λὲς
Περασμένα μεγαλεῖα,
  Καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
  Φιλελεύθερη λαλιά,
Ἕνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
  Ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ

ΣΚΙΑΝ

ΤΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ

ΗΡΩΩΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΟΥ

1821

Ἡ Πατρὶς εὐγνωμονοῦσα

Ο ΚΛΕΦΤΗΣ

Μάνα, σοῦ λέώ δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω,
Δὲν ἠμπορῶ, δὲν δύναμαι, ἐμάλλιασε ἡ καρδιά μου·
Θὰ πάρω τό τουφέκι μου νὰ πά' νὰ γένω κλέφτης,
Νὰ λημεριάζω στὰ βουνὰ καὶ σταὶς ψηλαὶς ραχούλαις.
Νἄχω τοὺς λόγγους συντροφιά, μὲ τὰ θεριὰ κουβέντα.
Νἄχω τὸν οὐρανό σκεπή, τοὺς βράχους γιὰ κρεββάτι,
Νἄχω μὲ τὰ κλεφτόπουλα καθημερνὸ λιμέρι.
Θὰ φύγω μάνα μου, μὴν κλαῖς, μόν' δός μου τὴν εὐχή σου.

Εὐχήσου με, μανοῦλα μου, Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάξω,
Καὶ φύτεψε τριανταφυλλιὰ καὶ μαῦρο καρυοφύλλι,
Καὶ πότιζέ τα ζάχαρι καὶ πότιζέ τα μόσχο.
Κι' ὅσο ποῦ ἀνθίζουν μάνα μου, καὶ βγάνουνε λουλούδια,
Ὁ γιός σου δὲν ἀπέθανε μόν' πολεμάει τοὺς Τούρκους.
Κι' ἂν ἔρθη 'μέρα θλιβερή, μέρα φαρμακωμένη,
Καὶ μαραθοῦν τὰ δυὸ μαζὶ καὶ πέσουν τὰ λουλούδια.
Τότε κ' ἐγὼ θὰ λαβωθῶ, τὰ μαῦρα νὰ φορέσῃς.

Δώδεκα χρόνια πέρασαν καὶ δεκαπέντε μῆνες,
Κι' ἀνθίζαν τὰ τριαντάφυλλα κι' ἀνοίγαν τὰ μπουμπούκια.
Μὰ μιὰν αὐγὴ ἀνοιξιάτικη μιὰ πρώτη τοῦ Μαΐου,
Ποῦ κελαδοῦσαν τὰ πουλιὰ κι' ὁ οὐρανὸς γελοῦσε,
Μὲ μιᾶς ἀστράφτει καὶ βροντᾷ καὶ γίνεται σκοτάδι,
Τὸ Καρυοφύλλι ἐστέναξε, τριανταφυλλιὰ δακρύζει,
Μὲ μιᾶς ξεράθηκαν τὰ δυὸ κ' ἐπέσαν τὰ λουλούδια.
Μαζὶ μ' αὐτὰ σωριάστηκε κ' ἡ δόλια ἡ μανοῦλα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρὸς τὴν Ἑλληνίδα νεολαίαν !

Μὲ ὁποίαν μελαγχολίαν, ὦ γλυκεῖα Ἑλληνὶς νεολαία, ἀνατέλλει καὶ πάλιν ἡ ἀθάνατος καὶ δοξασμένη 25 Μαρτίου! Μὲ ὁποίαν κατήφειαν πάντες οἱ Ἕλληνες προσβλέπομεν πρὸς τοὺς σεπτοὺς τάφους τῶν πατέρων μας καὶ πῶς μετ' αἰσχύνης καὶ ἐντροπῆς κύπτομεν τὴν κεφαλὴν καὶ δάκνομεν τὰ χείλη πρὸ τῆς καταυγαζούσης τὸ Πανέλληνιον δαφνοστεφοῦς ταύτης ἡμεοομηνίας! Οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες ἠσθάνθησαν τοσοῦτον ἐνδόμυχον ἄλγος, οἷον ἡμεῖς σήμερον ἀναλογιζόμενοι πόσον ἀναξίως καὶ ἀθλίως διεχειρίσθημεν τὴν μεγάλην προγονικὴν Περιουσίαν, πόσον ἐπαίσχυντοι ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι ἀπεδείχθημεν τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀνδρῶν !

Ἀλλ' εἶνε καιρὸς σήμερον ν' ἀνανήψωμεν, *νὰ ὑψώσωμεν τὰς καρδίας μας εἰς τὸ ὕψος τῶν Περιστάσεων*, ὡς ὁ θεῖος τοῦ πατριωτισμοῦ κῆρυξ *Γαμβέττας* ἐφώνει κατὰ τὸ τρομερὸν ἔτος πρὸς τοὺς Γάλλους πολίτας καὶ τὴν γαλλικὴν νεολαίαν.

Ἡ ἱστορία ἡ Ἑλληνικὴ γέμει δόξης καὶ μεγαλείου. Ἔχομεν ἄπειρα τὰ θαυμάσια τοῦ ἡρωϊσμοῦ ὑποδείγματα. Καὶ ἐάν μας διαμφισβητῆται παρά τινων Φαλμεράγερ ἡ ἄμεσος πρὸς τὸ αἷμα τοῦ Λεωνίδα ἐθνικὴ συνοχὴ καὶ ἡ γνησία ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ καταγωγὴ ἀλλ' ἔχομεν τὸ 21 ὅπερ μόνον ἀρκεῖ ν' ἀποτελέσῃ τὸν ὑψηλὸν καὶ θαλερώτατον στέφανον προγονικῆς εὐκλείας.

Ἀλλὰ πρέπει καὶ δι' *ἔργων* νὰ τὸ ἀποδείξωμεν. Δυστυχῶς μέχρι σήμερον οἰκτρῶς διεψεύσαμεν τὰς προσδοκίας τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς φίλων. Ἡ Ἑλλὰς ὡς Κράτος δὲν ἐπετέλεσεν οὐδὲν εἰσέτι μέγα καὶ γενναῖον. Τοὐναντίον ὁ τελευταῖος οἰκτρὸς τοῦ 1897 πόλεμος, ἡ παρῳδία μᾶλλον αὐτὴ σοβαροῦ πολέμου κατασυνέτριψεν τὸ ἑλληνικὸν γόητρον, δικαίως δὲ ἴσως καὶ μὲ ἀθυροστο-

μίαν ὀλίγον καμπρόνειον θὰ ἠδύνατο ἀντιστοίχως πρὸς τὸ περίφημον τοῦ Σιμωνίδου ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν 300 Σπαρτιατῶν ἐπίγραμμα νὰ χαραχθῶσι σήμερον οἱ ὀλίγον χονδροὶ ἀλλὰ φεῦ! τόσον ἀληθεῖς τοῦ ἐμπνευσμένου νεαροῦ μας ποιητοῦ κ. Σπ. Ματσούκα στίχοι:

«Ἐνταῦθα ξένε κείμεθα
τῶν τουρκογύφτων θύματα
καὶ ἀπὸ τὸν φόβον χέ . . . . .
τὰ τῶν προγόνων μνήματα!»

Ἔπταισε δ' ὅμως ὁ δυστυχὴς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἰς τὴν παιχθεῖσαν ταύτην ἐπαίσχυντον κωμῳδίαν; Ἀμέσως ὄχι, ἀλλ' ἐμμέσως βεβαίως, διότι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκλέγει τοὺς ἄρχοντάς του καὶ καθ' ὃν ἐννοεῖ νὰ τὸν διοικῶσι, μὴ ζητῶν ἀπ' αὐτοὺς ἢ πῶς νὰ τοῦ κάμωσι ρουσφέτια καὶ νὰ πληρῶσι τὴν εὐρεῖάν του γαστέρα ἐκ τοῦ Κεντρικοῦ τοῦ Κράτους Μαγειρείου δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὰ αἴσχη τοῦ 1897 καὶ εἰς τὰ σημερινά μας χάλια. . . .

Ἀλλὰ «Schwam d'rüber» ὡς λέγουσιν οἱ γερμανοί, ἢ μᾶλλον ὡς ὁ θεῖος Ὅμηρος λέγει:

«Τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ
θυμὸν ἐνὶ στήθεσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ»

Σήμερον μεθ' ὅλας τὰς μωρὰς ταύτας τοῦ παρελθόντος πράξεις μας καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἁμαρτίας ἀπολαμβάνομεν εὐτυχῶς ἀκόμη τοῦ θεσπεσίου δώρου τῆς ἐλευθερίας, δυνάμεθα δ' ἐὰν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν ἀπαρνούμενοι τέλειον τὸ παρελθόν, ἀπεκδυόμενοι τὸν παλαιὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, εἰσερχόμενοι δὲ μὲ νέον αἷμα, μὲ νέας ἰδέας καὶ μὲ νέαν, εἰ δυνατόν, ψυχὴν εἰς τὸ διανοιγόμενον ἀπὸ σήμερον εὐρύτατον μέλλον.

Ἀπὸ σὲ ἰδίως, ὦ ἑλληνὶς νεολαία, ἀπαιτεῖ ἡ Πατρὶς τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν διάσωσίν της. Ἄφησε τὰς ματαίας συζητήσεις, τὰς μικροφιλοτιμίας, τὰς κομματικὰς ἐν τῇ Πολιτικῇ ἀναμίξεις καὶ τὰς πρὸ τῶν Προπυλαίων ἀκατονομάστους κουμπουρορραβδομαχίας. Κράτει ὑψηλὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν λάβαρον, γενοῦ δὲ σὺ ὁ σημαιοφόρος, ὁ σκαπανεύς, ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ νέου Ἀγῶνος, τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους!

25 *Μαρτίου* 1900

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Γίγας ἵσταται ἐκεῖ πρὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ λευκότατος ἐκ μαρμάρου ὁ μέγας ἐθνομάρτυς, τὸ πρῶτον ὑψηλὸν θῦμα τῶν αἱμοχαρῶν τυράννων, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε΄, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Ὡς ὁ Γερμανὸς τῶν Πατρῶν, ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι περιφανεῖς ἄνδρες καὶ ὁ σεβαστὸς οὗτος ἱεράρχης ἐν Δημηστάνῃ εἶδε τὸ φῶς κατὰ τὸ ἔτος 1745. Ἐν τῇ πεφημισμένῃ δὲ σχολῇ τῆς αὐτῆς πολίχνης, κοιτίδος τότε τῶν γραμμάτων, ἐδέχθη τὰ πρῶτα νάματα τῆς ἑλλην. παιδείας. Ἀλλ᾽ ὀρεγόμενος τελειοτέρας παιδεύσεως ὁ Γρηγόριος μετέβη εἰς Σμύρνην, ἔνθα καὶ Ἱεροδιάκονος ἐχρίσθη ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Μητροπολίτου, ἐκτιμήσαντος τὸ σεμνὸν καὶ χρηστὸν τοῦ νέου ἦθους. Ταχέως δὲ ἀναδειχθεὶς καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα ἱεραρχικῶς διελθὼν προεχειρίσθη μητροπολίτης Σμύρνης, εἰ καὶ ἦγε μόλις τὸ τριακοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἀξία δὲν ἐβράδυναν νὰ καταστήσωσι τὸν ἔξοχον τοῦτον κληρικὸν γνωστὸν καὶ ἀγαστὸν ἀνὰ σύμπαντα τὸν ἑλλην. κόσμον, διὸ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠκούσθη καὶ παρὰ πάντων ἐπεδοκιμάσθη ἡ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον κατὰ τὸ 1797 ἀνάρρησις τοῦ Γρηγορίου.

Εἰ καὶ ἀνεδέξατο τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα ἐν μέσῳ ἀνομάλου καταστάσεως καὶ πολλῶν δυσχερειῶν ἐν τούτοις εὐθὺς ἐξεδήλωσεν ἔκτακτον δραστηριότητα ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν πόθων.

Ἵδρυσεν ἑλλην. τυπογραφεῖον, ἐπροστάτευσε τὰ σχολεῖα, ἐβελτίωσεν σημαντικῶς τὴν θέσιν τοῦ Κλήρου. Διὰ πάντα ταῦτα ὑποπτεύουσα αὐτὸν ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις δὶς ἐξώρισεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀλλὰ καὶ δὶς ἀνεκάλεσεν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον. Κατὰ τὰς παραμονὰς δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὅτε ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος κατέφθανον εἰς Κων[πολιν λίαν ἀνησυχητικαὶ εἰδήσεις, ὁ Σουλτάνος βαρέως φέρων τοῦτο διέταξε δεινὰς σφαγὰς εἰς πλείστας πόλεις μεγάλας τοῦ Κράτους του, τότε δὲ ἐξετελέσθησαν αἱ φρικώδεις σφαγαὶ τῆς Σμύρνης, Θεσσαλονίκης, Κύπρου, Ρόδου, Κρήτης καὶ τέλος καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίδος τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ἔβριθε τὸ ἑλλην. στοιχεῖον.

Ἦλθε λοιπὸν καὶ ἡ σειρὰ καὶ τοῦ ἁγνοτάτου καὶ ἱεροτάτου θύματος, κατὰ δὲ τὴν 18 Ἀπριλίου 1821 εὐθὺς μετὰ τὴν Ἁγίαν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα κηρυχθεὶς ἔκπτωτος ὁ Πατριάρχης καὶ συλληφθείς, ἀπήχθη εἰς τὴν εἱρκτήν. Ἐκεῖ δὲ ὡς ὁ θεάνθρωπος ποιμενάρχης τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὡς ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀθάνατος φιλόσοφος τῶν Ἀθηνῶν, εἰ καὶ ἠδύνατο νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς, ἔμεινεν ἐν τούτοις ἐν αὐτῇ ψυχραίμως ἀναμένων τὸν θάνατον. Καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ οὗτος, διότι εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀπαχθεὶς δέσμιος εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐκρεμάσθη πρὸ τῆς μεσαίας πύλης ὑπὸ δημίων Ὀθωμανῶν.

Τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἀγχόνης τὸ ἱερὸν λείψανον, μετὰ ταῦτα δὲ παρεδόθη εἰς Ἑβραίους, οἵτινες ἔσυραν αὐτὸ διὰ σχοινίου ἀνὰ τὰς ρυπαρὰς ὁδοὺς καὶ τριόδους τῆς Πόλεως, τέλος δ' ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Θείᾳ δ' ὅμως συνάρσει πλοιάριον ἑλληνικὸν τυχαίως ἀνευρὸν καὶ ἀναγνωρίσαν τὸ ἐπιπλέον πτῶμα ἀνέσυρε καὶ ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς Ὀδησσὸν ὅπου μετὰ πάσης τιμῆς ἐκηδεύθη παρὰ τῶν Ρωσσικῶν ἀρχῶν. Μόλις δὲ τῷ 1871 ἡ ἐλευθέρα Πατρὶς ἐζήτησε τὸ ἱερὸν λείψανον καὶ παραλαβοῦσα ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν εἰς ἔνδειξιν αἰωνίας πρὸς τὸν περιφανῆ ἱεράρχην καὶ σεπτὸν μάρτυρα εὐγνωμοσύνης.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

Εἷς τῶν ἐξοχοτάτων ἱεραρχῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, περίφημος καταστὰς διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργείας του καὶ διότι πρῶτος αὐτὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἀνεξαρτησίας ἐν **Πάτραις**.

Ἐγεννήθη ἐν Δημητσάνῃ τῇ ἁγίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ 1771, ὥστε εὐθὺς ἐκ γενετῆς τὸ ἄστρον τῆς σωτηρίας τοῦ Ἔθνους ἐφώτισε τὸ παιδικόν του

λίκνον. Λέγεται μάλιστα ὅτι ἐνῷ ποτε ἐκοιμᾶτο ὑπὸ δένδρον, παιδίον ἔτι ὤν, ὄφις περιετυλίχθη περὶ τὸν βραχίονά του. Ἀλλ' αὐτὸ ἀντὶ νὰ ἐκραγῇ εἰς γόους, συνέλαβε τὴν κεφαλὴν τοῦ θηρίου καὶ τὸ κατεσπάραξεν. Εἴτε μυθολογία εἶνε τοῦτο, εἴτε μή, ἀδιάφορον! Διὰ νὰ λεχθῇ περὶ αὐτοῦ τοιοῦτος μῦθος, σημαίνει, ὅτι ἦτο ἄλλος Ἡρακλῆς τήν τε ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Νεαρὸς περιεβλήθη τὸ σεμνὸν τοῦ ἱερέως ἔνδυμα καὶ μὲ αὐτὸ περιπλανᾶται ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολήν. Καὶ ποῦ δὲν ἐπῆγεν ὁ μικρὸς οὗτος Ὀδυσσεύς! Εἰς Ἄργος, Μύλους, Ὕδραν, Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν, πανταχοῦ!

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνηντήθη μὲ τὸν μεγαλομάρτυρα Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄. Ἐκεῖ ὁμοῦ ἐν κρυπτῷ οἱ δύο μεγάλοι ἱεράρχαι ὤμωσαν τὴν θείᾳ συνάρσει ἐξέγερσιν τοῦ Γένους.

Ὡς δ' ἐγεννήθη τὴν 25 Μαρτίου, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, ἀναγορεύεται, εἰ καὶ εἰκοσιεννεαέτις ἀκόμη, Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν! Ἡ ὡς τοιούτου δρᾶσίς του ὑπῆρξε μοναδική. Συνδιήλλαξε χριστιανοὺς καὶ ὀθωμανούς, ἐνέπνευσε δὲ πρὸς πάντας τὸ σέβας.

Ἀλλ' ἐπέστη ἡ παραμονὴ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὁ Γερμανὸς μυεῖται ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς Πελοπίδα εἰς τὰ τῆς *Φιλικῆς*. Ἀπὸ τότε γίνεται ἄλλος ἐξ ἄλλου. Ὅλος του ὁ βίος, ὅλαι του αἱ σκέψεις, πᾶσα αὐτοῦ ἐνέργεια καταβάλλεται ὑπὲρ αὐτῆς. Δὲν ἀφῆκεν ἄνθρωπον, πτωχὸν ἢ πλούσιον, στρατιώτην ἢ χωρικόν, ἀγρότην ἢ ἔμπορον, νέον ἢ γέροντα, ἵνα μὴ κατηχήσῃ εἰς τὸ ἐθνοσωτήριον μύημα. Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἕνα μῆνα πρότερον, συγκαλεῖ ἐν Βοστίτσῃ μυστικὴν Σύνοδον ἐξ ὅλων τῶν προκρίτων Ἑλλήνων καὶ ἐκεῖ τελειωτικῶς πλέον θεσπίζεται ἡ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐξέγερσις.

Οἱ Τοῦρκοι ὀσφραίνονται τὰ τεκταινόμενα καὶ ζητοῦσι νὰ τὸν συλλάβωσιν ὡς εἰς παγίδα, ἀλλ' ὁ εὐφυέστατος Γερμανὸς ὑπεκφεύγει ὡς Ὀδυσσεὺς καὶ σώζεται εἰς ἁγίαν Λαύραν. Ἐκεῖθεν ἐκστρατεύει ὡς στρατηγὸς πλέον καὶ οὐχὶ ὡς Ἱεράρχης ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ κατὰ τῶν Πατρῶν καὶ διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς μόλυβδον χύνει τὴν μολυβδίνην στέγην ἑνὸς Τζαμίου εἰς σφαίρας!...

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν αὐτὸς καθίσταται κυριολεκτικῶς τὸ *δεξὶ χέρι* τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως καὶ τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς, αὐτὸς ἀλληλογραφῶν πρὸς πάντας, τούς τε ἀγωνιζομένους καὶ τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενεῖς. Ἡ φρόνησις, ἡ παιδεία, ἡ μετριοπάθειά του κατέστησαν αὐτὸν λατρευτὸν τοῖς πᾶσιν, ἀπέθανε δ' ἐν Ναυπλίῳ τῷ 1827.

Ἦτο ἰσχνός, μελαψός, μὲ βαθὺ πώγωνα, ἄρτιος δὲ τὸ σῶμα καὶ στιβαρός. Πλήρης ἐνθέου πυρὸς καὶ ζωηρᾶς φαντασίας, ἠγωνίσθη ὅσον ὀλίγιστοι ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους. Αὐτὸς διεσκόρπισεν ἀνὰ σύμπασαν τὴν Πελοπόννησον μυριάδας προκηρύξεων καὶ μικρῶν σημαιῶν, αἵτινες τότε ἦσαν λευκαὶ φέρουσαι τὸ σύμβολον τῶν Ἱερέων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

Ὁ μέγας κῆρυξ καὶ ἐνθουσιώδης ψάλτης τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Γένους, ὁ ἐθνομάρτυς Ρήγας Φεραῖος, ἐγεννήθη τῷ 1757 ἐν Βελεστίνῳ τῆς Θεσσαλίας, ὅπερ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο *Φεραί*. Ὁ Ρήγας μικρόθεν ἐπέδειξε μέγαν πρὸς τὰ γράμματα ζῆλον, τὸ δὲ πλησίον Πήλειον ἦτο τότε φωτεινὸν πνευματικὸν κέντρον διὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἐκπαιδευτήριά του. Ἐκεῖ, ἐν τῇ ὡραίᾳ καὶ δροσερᾷ ταύτῃ ὀρεινῇ καλιᾷ, ἐμαθήτευσε πρῶτον ὁ νεαρὸς Ρήγας, γενόμενος κατόπιν καὶ διδάσκαλος ἐν ἄλλῳ χωρίῳ τοῦ Πηλείου, ἐν Κισσῷ. Ἀλλ' ὁ περιωρισμένος ὁρίζων ἐκεῖνος δὲν ἦτο δι' ἀετιδέα ὡς τὸ ποιητικὸν τέκνον τῶν Φερῶν, διὸ καὶ ἐγκαταλείψας τὴν Θεσσαλίαν ἦλθεν εἰς Κων)πολιν καὶ κατόπιν εἰς Βουκουρέστιον ὅπως διακούσῃ ὑψηλότερα μαθήματα καὶ τύχῃ ἀνωτέρας παιδεύσεως. Ἐκεῖ δὲ ἔτυχε καὶ τῆς προστασίας τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυρογένους, ὅστις διώρισεν αὐτὸν γραμματέα του ἐκτιμῶν τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν εὐφυΐαν του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου ἡγεμόνος διωρίσθη διερμηνεὺς τοῦ γαλλικοῦ

Προξενείου ἐν Βουκουρεστίῳ, διὰ τῆς θέσεως δὲ ταύτης καὶ τῶν ὑψηλῶν σχέσεων ἐγνωρίσθη μὲ πλείστους πλουσίους ἐμπόρους, ἀρχιερεῖς, ὁπλαρχηγούς, Τούρκους, ἀλβανοὺς εἰς οὓς ἤρξατο ἀνακοινῶν τὸ μέγα σχέδιόν του, τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους.

Συνῆψε δὲ ἀλληλογραφίαν μετὰ πλείστων ἐξεχόντων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ προσώπων καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ μέλλοντος κοσμοκράτορος στρατηλάτου!

Τὸ δὲ σχέδιον τοῦ Ρήγα δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἀκεραίαν ἀποκατάστασιν ὁλοκλήρου τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους. Πρὸς τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην, ἐν ᾗ ἐξέδωκε καὶ τὸν Χάρτην τῆς Ἑλλάδος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, πρὸς δὲ πλεῖστα ᾄσματα πατριωτικὰ καὶ φλογερὰ ὡς τὸ περίφημον ἐκεῖνο τῆς Ἐλευθερίας σάλπισμα:

«Ὡς πότε παλληκάρια, νὰ ζοῦμε στὰ στενά,
μονάχοι 'σὰν λεοντάρια στὴς ράχαις 'στὰ βουνά;
Σπηλιαῖς νὰ κατοικοῦμε, νὰ βλέπουμε κλαδιά,
νὰ φεύγουμε τὸν κόσμον, γιὰ τὴν πικρὰ σκλαβιά;
Νὰ χάνουμε πατρίδα, ἀδέλφια καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιά μας καὶ ὅλους τοὺς συγγενεῖς;
Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή!»

. . . .

Μετὰ τὴν Βιέννην ὁ Ρήγας μετέβη εἰς Τεργέστην πρὸς συνάντησιν τοῦ Βοναπάρτου, ἅμα εὑρίσκετο ὡς ἐν Ἰταλίᾳ, ἔχων σκοπὸν νὰ μεταβῇ εἶτα εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐξέγερσιν κατὰ τῶν τυράννων της. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ πάντα ἐματαιώθησαν, διότι προδοθεὶς ὁ μέγας φλογερὸς τῆς ἐλευθερίας ψάλτης συνελήφθη καὶ παραδοθεὶς αἰσχρῶς ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς τοῦ Βελιγραδίου μετ' ἄλλων ὀκτὼ συντρόφων του τῇ 29 Ἀπριλίου 1818, ἐφυλακίσθη ἐν ταῖς σκοτειναῖς εἱρκταῖς τοῦ ἐκεῖ φρουρίου.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἦλθε καὶ ἡ κακοῦργος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαταγὴ ὅπως στραγγαλισθῇ καὶ μετὰ πολλὰς βασάνους ριφθῇ εἰς τὸν Δούναβιν. Τοιοῦτον οἰκτρὸν τέλος ἔλαβεν ὁ ποιητικώτατος ψάλτης τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως, ὅστις θνήσκων ἀνεφώνησε τὸ προφητικώτατον:

«Ἀρκετὸν σπόρον ἔσπειρα ἐγὼ καὶ δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ βλαστήσῃ!»

Δικαίως δ' ἡ Πατρὶς ἵδρυσε τὸν μαρμάρινον ἀνδριάντα πρὸ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου εἰς τὸν φλογερὸν πατριώτην, εἰς τὸν ἐμπνευσμένον μεγαλομάρτυρα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

Ὁ ὡραιότατος τῶν ἡρώων τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ ὡς παρθένος τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχὴν καλὸς κ᾿ ἀγαθὸς **Διάκος** ἐνθυμίζει τὸν Ἀχιλλέα τῆς Ὁμηρικῆς «Ἰλιάδος». Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος γεννηθεὶς ἐν Μουσουνίτσᾳ, χωρίῳ τῆς Παρνασσίδος εἶχε κατ᾿ ἀρχὰς περιβληθῆ τὸ σεμνὸν τοῦ μοναχοῦ ἔνδυμα, ὅπερ τότε ἔφερον ἄνδρες ἀμέμπτου χαρακτῆρος καὶ εὐγενεστάτων αἰσθημάτων καὶ οὐχὶ ὡς τινες κοιλιόδουλοι καὶ φυγόπονοι τῆς σήμερον...

Κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν Ἐπανάστασιν ὁ κλῆρος ἦν ὁ θερμότατος τῶν ὁπλιτῶν στρατιώτης, ὁ δὲ σταυρὸς συνεδέθη διὰ κλάδου δάφνης ἀμαράντου μετὰ

τοῦ ξίφους τῶν πολεμιστῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ἅμα ὡς ἀντήχησε τὸ σάλπισμα τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἔθνους εὐθὺς ἀπέρριψε τὰ ῥάσον καὶ περιβληθεὶς τὴν φουστανέλλαν, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔνδυμα τῆς «λεβεντιᾶς» προσῆλθε καὶ κατετάχθη ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου. Ὁ λαμπρὸς οὗτος ἀρχηγὸς διαγνοὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἔξοχα προτερήματα καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ νεαροῦ νεοσυλλέκτου διώρισεν εὐθὺς αὐτὸν ὁπλαρχηγὸν ἀναθέσας αὐτῷ τὴν φύλαξιν τῆς Λεβαδείας.

Ἡ ἐμπιστευθεῖσα αὐτῷ θέσις ἦν σπουδαιοτάτη. Ὡς ἄλλοτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ περσικὸς χείμαρρος ὁμοίως νῦν ὁ τῶν ἀπίστων τοῦ Ἰσλὰμ ἀκατάσχετος ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἐπήρχετο ἵνα καταπνίξῃ τὴν δυστυχῆ Ἑλλάδα. Ὡς δὲ τότε ὁ ἥρως Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακοσίους ἐν Θερμοπύλαις, ὁμοίως τώρα ὁ ἀτρόμητος Διάκος μὲ τὰ τετρακόσια παλληκάρια καὶ ἐστάθη εἰς τὸ περίφημον *γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας* τοῦ Σπερχειοῦ, ὁπόθεν ἔμελλε νὰ διαβῇ ὁ φοβερὸς Ὀμὲρ Βριώνης, ὅστις ἦγεν ὀκτὼ χιλιάδας πεζοὺς καὶ ὀκτακοσίους ἱππεῖς.

Ἡ σύρραξις ὑπῆρξε δεινή· τὸ πῦρ ἀμφοτέρωθεν ἐπὶ ὥρας ἀπεδεκάτιζε πλῆθος Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἀπείρως πολυπληθέστερος, ἡ δὲ δράσις τῶν Ἑλλήνων ἀδύνατον ἀπέβαινε ν' ἀναχαιτίσῃ αὐτόν. Ἐν τούτοις ὡς οἱ περὶ τὸν Λεωνίδαν καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ Διάκου ἔμειναν ἐκεῖ ὡς βράχοι καὶ ἔπεσαν παρ' αὐτὸν ἡρωϊκῶς μαχόμενα. Τέλος καὶ αὐτὸς ὁ γίγας ὁπλαρχηγὸς τραυματισθεὶς τὴν δεξιάν, ἀφοῦ καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν διέσπειρε πανταχόθεν τὸν φόβον ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγρίων τουρκαλβανῶν, οἵτινες δέσμιον τὸν ἀπήγαγον πρὸς τὸν ἄγριον Ὀμὲρ Βριώνην

Ὁ Τοῦρκος ἀρχηγὸς θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἥρωος δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν φονεύσῃ, πλὴν ὁ μετ' αὐτοῦ ἀπαίσιος Μεχμὲτ Πασσᾶς τὸν συνεβούλευσε νὰ τὸν ψήσῃ ζωντανόν Ὁ Διάκος ἤκουε τὴν καταδίκην του μὲ μεγίστην ψυχραιμίαν, ἐχάρη δ' ὅτι θὰ ὑπάγῃ ν' ἀνταμώσῃ τὰ παλληκάρια του, ἂν καὶ ἐλυπεῖτο ὅτι δὲν τοῦ ἐπερίσσευσεν ἓν φυσίγγιον διὰ νὰ πράξῃ τοῦτο μόνος τὸ ταχύτερον. Ὁ φρικώδης θάνατος τοῦ ἥρωος τῆς Ἀλαμάνας ἐκτελεσθεὶς τῇ 14 Ἀπριλίου 1821 ἐνεποίησε βαθυτάτην αἴσθησιν καὶ ἀμύθητον ἄλγος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ἡ δημοτικὴ μοῦσα εὐθὺς ἐτόνισεν ᾄσματα καὶ ἐλεγεῖα εἰς μνήμην τοῦ ἡρωϊκοῦ τέκνου τῆς Παρνασσίδος.

«Ἐμένα κι' ἂν σουβλίσατε, ἕνας Ρωμηὸς ἐχάθη· ἂς εἶν' καλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Καπετὰν Νικήτας· αὐτοὶ θὰ σβύσουν τὴν Τουρκιὰ κι' ὅλο σας τὸ Δοβλέτι!»

Δὲν ὑπάρχει δὲ Ἕλλην, ὅστις ἀγνοεῖ τὸ θεῖον ἐκεῖνο δίστιχον, ὅπερ ὁ ἴδιος ἥρως λέγεται ὅτι ἀπήγγειλε καθ' ἣν ὥραν ὑφιστάμενος τὸ φρικωδέστερον μαρτύριον, ἔστρεψε καὶ εἶδε τὴν ὡραίαν καὶ χαρμόσυνον πέριξ τῆς ἑλληνικῆς ἀνοίξεως φύσιν! Ἰδοὺ αὐτό:

«Γιὰ δὲς καιρὸ 'ποῦ διάλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ.
τώρα, π' ἀνθίζουν τὰ κλαδιὰ καὶ 'βγάζει ἡ γῆ χορτάρι!»

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ὁ περιφανέστατος στρατηγὸς τῆς Πελοποννήσου, ὁ περινούστατος καὶ ἐμπειρότατος «*Γέρος τοῦ Μωρηᾶ*» ἐγεννήθη εἰς τὸ Ρακαβοῦνι τῆς Καρυταίνης τῇ 3 Ἀπριλίου 1770. Κατήγετο δὲ ἐξ ἐνδόξου γένους, διότι ὅλοι οἱ πρόγονοί του ἦσαν ὀνομαστοὶ κλέφται, τὸ δὲ ὄνομά των ἀπὸ πολλοῦ ἔψαλλεν ἡ δημοτικὴ Μοῦσα. Ἀπὸ τὸ 1806 εἰς ἑβδομήκοντα ἀνέρχονται οἱ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος κατὰ τῶν Τούρκων πεσόντες Κολοκοτρωναῖοι! Σωστὴ Ἑκατόμβη! Μόλις δ' ἦτο δεκαπενταετὴς ὁ Θεόδωρος ὅτε τὰ παλληκάρια ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχηγόν των εἰς τὴν θέσιν τοῦ

ἀποθανόντος πατρός του. Οἱ Τοῦρκοι φοβούμενοι τὴν ἀνδρείαν του κατεδίωξαν ἐξ ἀρχῆς λυσσαλέως καὶ ἐξηνάγκασαν νὰ καταφύγῃ εἰς Ἑπτάνησον, ἥτις ἦτο τότε τὸ χρυσφύγετον τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκ Ζακύνθου, ὅπου διέμενεν ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν πατρίδα του διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς μαχομένους κατὰ τὸ 1807 κατὰ τοῦ τυράννου ἀδελφοὺς Χριστιανούς, ἀλλ᾽ἀναγκάζεται ταχέως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐξορίαν. Ὁ μέγας Ἀγὼν ἐκραγεὶς εὑρίσκει τὸν Κολοκοτρώνην ἐκ τῶν πρώτων ἐπὶ ποδὸς καὶ ἕτοιμον νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς μαχομένης τὸν ἔσχατον ἀγῶνα Πατρίδος. Ἡ συνδρομή του ἦν πολυτιμοτάτη, διότι οὐδεὶς ἄλλος ὡς αὐτὸς ἐγνώριζε τοπογραφικῶς τὴν Μάνην τόσον τελείως, οὐδεὶς δ᾽ εἶχε τὴν ἐμπειρίαν τοῦ πολέμου ὡς ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲ τὸν Πετρόμπεην, εἶτα δὲ μόνος, στρατηγὸς ἁπασῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ δυνάμεων, καταλαμβάνει τὰς Καλάμας, ἐπελαύνει κατὰ τῆς Ἀρκαδίας, ἀποκλείει τοὺς Τούρκους εἰς Καρύταιναν, τοὺς νικᾷ εἰς τὸ Φανάρι καὶ ἐξολοθρεύει εἰς Βαλτέτσι.

Ἡ πολιορκία τῆς Τριπόλεως εἶνε ἔργον τῆς ἐπιμονῆς, τῆς καρτερίας καὶ στρατηγικῆς του περινοίας. Τὸ μόνον μέλαν σημεῖον αὐτῆς, αἱ φοβεραὶ σφαγαὶ ἐτελέσθησαν παρὰ τὴν θέλησίν του, μόλις δὲ παρέδοσεν ὁ γενναῖος στρατηγὸς μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς τοὺς παραδοθέντας Τούρκους.

Ἀλλὰ τὸ μέγα ἀνδραγάθημα, τὸ φαεινότατον σημεῖον τῆς στρατηγικῆς του δράσεως εἶνε ἡ μάχη εἰς τὰ *Δερβενάκια*, ὅπου ἀποκλείσας τὸν ὡς χείμαρρον κατὰ τῆς Πελοποννήσου εἰσορμήσαντα στρατὸν τοῦ *Δράμαλη* κατεκερμάτισεν αὐτόν, φονεύσας περὶ τοὺς τετρακισχιλίους! (Ἰούλιος, 1822).

Τὸ ἔξοχον τοῦτο κατόρθωμα κατέστησε τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρώνη ἀθάνατον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἀνεξαρτησίας τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ Γερουσία ὡς ἀμοιβὴν ἀνεκήρυξεν αὐτὸν Ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ ἀνήρ, οὗ ἡ Πατρὶς εὐγνωμονοῦσα ἀνύψωσεν ἐν Ναυπλίῳ χάλκινον ἀνδριάντα παριστῶντα αὐτὸν ἔφιππον καὶ μὲ τὴν ἱστορικὴν *περικεφαλαίαν* ἐπὶ κεφαλῆς, παρομοιάζουσαν αὐτὸν πρὸς Μακεδόνα ἢ Ρωμαῖον στρατηλάτην.

Ἀλλ' οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀνδρείαν, ἀλλὰ καὶ διὰ μυρίας ἄλλας ἀρετὰς ὑπῆρξεν ἔξοχος ὁ Κολοκοτρώνης, τὰ δὲ τῇ ὑπαγορεύσει αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπνευσμένου ποιητοῦ *Γ. Τσερτσέτη* συγγραφέντα *Ἀπομνημονεύματά* του ἀντικατοπτρίζουσι τελείως τὸν ἀληθῆ *Καίσαρα* τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας!

Δυστυχῶς δ' ὅμως τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἐπέπρωτο νὰ πικράνωσι δεινὰ καὶ θλιβερὰ γεγονότα ἐκ παρεξηγήσεων καὶ ῥαδιουργιῶν, ὁ δὲ τροπαιοῦχος νικητὴς τοῦ Δράμαλη, ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς Πελοποννήσου, ὁ περιφανὴς «*Γέρος τοῦ Μωρηᾶ*» ἤχθη ἐπὶ Ὄθωνος πρὸ δικαστηρίου καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ προδοσίᾳ!

Οἵα ἀποτύφλωσις καὶ οἵα ἀνήκουστος βυσοδόμησις κατὰ τοῦ φλογεροῦ πατριώτου! Πλὴν ταχέως ὁ Ὄθων ἀνεγνώρισε τὸ λάθος του καὶ μυριοτρόπως ἀπεζημίωσε τὸν ἀτρόμητον στρατηλάτην, ὅστις δι' ὅλου τοῦ βίου του ἓν καὶ μόνον ὄνειρον εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, νὰ ἴδῃ δηλ. τὴν Πατρίδα του *ἐλευθέραν καὶ μεγάλην*. Τὸ πρῶτον τὸ εἶδε καὶ εὐτυχὴς ἔκλεισε δι' αὐτὸ τὰ βλέφαρα τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1843, ἐν μέσῳ τῶν δακρύων καὶ τῶν θρήνων σύμπαντος τοῦ Ἔθνους, πλὴν τὸ δεύτερον οὐδ' ἡμεῖς σήμερον τὸ εἴδομεν ἀκόμη, ἂν καὶ παρῆλθεν ἔκτοτε πλέον τοῦ ἡμίσεως αἰῶνος! Προπέρυσι μάλιστα ἐκινδυνεύσαμεν νά την ἴδωμεν καὶ...*μικροτέραν*!

ΝΙΚΟ-ΤΣΑΡΑΣ

Ἕτερος λέων καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης γενεᾶς. Υἱὸς ἁρματωλοῦ ἀπὸ βρέφους ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας τοῦ βίου τῶν κλεφτῶν καὶ ἀπὸ παιδὸς ἠσκήθη εἰς τὰ ὅπλα τοῦ Ἄρεως. Ἡ Ἐπανάστασις τὸν εὗρε ἠνδρωμένον μαχητήν.

Ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῆς εἶχεν ἤδη δείξῃ τὴν αἰχμὴν τοῦ ξίφους του. Ὅτε δὲ οἱ Σέρβοι τῷ 1807 ἐπαναστατήσαντες ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Κλεφτῶν *πεντακόσια πεντήκοντα* παλληκάρια συναθροισθέντα ἀνεκήρυξαν τὸ ἀνδρεῖον αὐτὸ «κλεφτόπουλο» ὡς ἀρχηγόν των.

Τὸ μικρὸν σῶμα τῶν ἁρματωλῶν διὰ πλοιαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Μακεδονίαν, ὅπου μετὰ πολλὰς καταδιώξεις ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ συμπλοκὰς ἔφθασεν εἰς τὰς κλεισωρείας τῆς Τσίχνας ὅπου ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἐμάχετο κατὰ πολλαπλασίων Τούρκων, μεθ' ὃ ξιφήρεις διασχίσαντες αὐτὸ κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν παρὰ τὸ *Πράδι γέφυραν*. Εἶνε δ' ὀνομαστὴ ἡ μεγάλη αὐτὴ γέφυρα, ἥτις ἔχει ἑκατέρωθεν σιδηρᾶς πύλας, δεδεμένας διὰ διπλῶν ἁλύσεων.

Ἂν καὶ ἐκ τῶν 550 παλληκαρίων μόνον 250 εἶχον ὑπολειφθῆ, τὰ δὲ πολεμεφόδια καὶ αἱ τροφαὶ εἶχον πλέον ἐξαντληθῆ, ἐν τούτοις ὁ ἀτρόμητος Νικο-Τσάρας οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπεδειλίασεν, ἀλλὰ μὲ τὰ ξίφη ἀνὰ χεῖρας αὐτός τε καὶ οἱ γενναῖοι σύντροφοί του ὁρμήσαντες διέσχισαν τὰς *δεκαπέντε ὅλας χιλιάδας* τῶν προασπιζομένων τὴν γέφυραν Τούρκων. Φθάσαντες δὲ πρὸ τῶν σιδηρῶν πυλῶν καταθραύουσι τὰς ἁλύσεις τῆς γεφύρας καὶ διασώζονται σῷοι εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος!

Μετὰ χρόνον μακρὸν ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του συνηντήθη μετὰ τῶν παλαιῶν ἐκεῖ φίλων, ἀλλ' ὡς ὁ Βλαχάβας καταδιωκόμενος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Ἰωαννίνων ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Σκόπελον ὅπου μετὰ τοῦ Βλαχάβα καὶ ἄλλων ἐξώπλισε στολίσκον πρὸς παρενόχλησιν καὶ καταδίωξιν τῶν Τούρκων. Πλὴν ὁ ἄγρυπνος διώκτης, ὁ αἱμοβόρος Ἀλῆς, καραδοκῶν, συνέλαβε καὶ αὐτὸν διὰ δόλου καὶ ἐφόνευσεν εἰς τὸ ἄνθος ἔτι τῆς ἡλικίας του, διότι μόλις ἦγε τὸ 36ον ἔτος!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ἐκ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Μαυροκορδάτων, ἥτις πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετωκίσθη εἰς Χῖον. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1791, τυχὼν δὲ λαμπρᾶς ἀνατροφῆς ἀπεστάλη πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του εἰς Ἰταλίαν. Τῷ 1812 διωρίσθη παρὰ τῷ θείῳ του Καρατζᾷ, ἡγεμόνι τῆς Βλαχίας, πρόεδρος τοῦ ὑπουργ. Συμβουλίου, πλὴν φοβούμενος τοὺς Τούρκους, ἐπιβουλευομένους αὐτῷ, ἔφυγε πάλιν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου διέμεινε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ἔσπευσεν, ἵνα προσφέρῃ τὰ φῶτα καὶ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα.

Διορισθεὶς πρόεδρος τῆς α'. ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθν. Συνελεύσεως ἐπέδειξε μεγίστην φρόνησιν καὶ δεξιότητα περὶ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, κατὰ δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1822 μετέβη μετὰ 1500 ἀνδρῶν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου διεκρίθη διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ δραστηριότητα, περίνοιαν καὶ αὐταπάρνησιν κατὰ τὰς θλιβερὰς ἡμέρας τῆς πολιορκίας, ἣν κατώρθωσε νὰ διαλύσῃ.

Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς Πελοπόννησον ἡ Κυβέρνησις ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖσε· ὡς ἀρχιγραμματεὺς δὲ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὁ Μαυροκορδάτος ἐνήργει ὅπως ἡ Ἑλλὰς τύχῃ τῆς προστασίας τῆς Ἀγγλίας πρὸς εἰρηνοποίησιν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιβασιλείας ἐγένετο τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπουργός, εἶτα δ' ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην ὡς πρέσβυς. Τῷ 1841 μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα πρὸς τακτοποίησιν τῆς ἐκρύθμου τῶν πραγμάτων καταστάσεως, πλὴν τὴν συμβουλήν του ὅπως δοθῇ εἰς τὴν χώραν συνταγματικὸν πολίτευμα, δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ ὁ Ὄθων, ἂν καὶ βραδύτερον ᾐσθάνθη τὸ λάθος του.

Ἐπὶ τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1843, πρέσβυς ὢν ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσεκλήθη πάλιν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, εἶτα δὲ καὶ πρωθυπουργός.

Ὡς τοιοῦτος διετέλεσεν ἐκ δευτέρου καὶ ἐπὶ τῆς ξενικῆς κατοχῆς, ἀλλ' ὅτε πάλιν μὴ εἰσακουόμενος ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ἀποσυρθῇ τελείως ἐκ τῆς Ἐξουσίας. Ἀπεβίωσε δ' ἐν Αἰγίνῃ τῷ 1865.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ περικλεὴς ἀνήρ, ὅστις τοσοῦτον πολυτρόπως συνέδραμε τὴν πατρίδα του διὰ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ πνευματικῶν χαρισμάτων.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Ὁ περιφανέστατος τῶν ναυτικῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ κατ' ἐξοχὴν ναύαρχος, ὡς ἦν κατὰ ξηρὰν ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης. Ἐγεννήθη ἐν Ὕδρᾳ τῇ 20 Μαΐου 1769 ἐκ πατρὸς Δημητρίου *Βώκου* ἐξ Εὐβοίας, ἐμποροπλοιάρχου, ὃν ἀπὸ παιδὸς ὁ εὐφιέστατος καὶ δεξιώτατος περὶ τὰ ναυτικὰ Ἀνδρέας, διαρκῶς ἐβοήθη, συμπλοιαρχῶν καὶ ῥιψοκινδυνεύων, διότι τότε τὸ ἐμπόριον εὑρίσκετο εἰς διαρκῆ ἀγῶνα πρὸς τοὺς ἀγρίους πειρατάς. Ἐνωρὶς δὲ χειραφετηθεὶς καὶ πλοίαρχος ἀνεξάρτητος γενόμενος ταχέως ἀπέκτησεν περιουσίαν, ἐκ δὲ τοῦ πλοίου «Μιαούλη» (ὀνόματος ὀθωμανικοῦ) ὅπερ ἠγόρασεν ἔλαβε καὶ τὴν προσωνυμίαν *Μιαούλης*

Τῷ 1802 ἠγόρασεν ἕτερον πολυτελέστατον τοιοῦτον ἀντὶ 300,000 δρ. Ἐν Ἐνετίᾳ κατὰ δὲ τὸν Ἀγγλο—ἱσπανικὸν πόλεμον τροφοδοτήσας κρυφίως τοὺς Ἱσπανοὺς ἐπλούτισε, διαφυγὼν καὶ αὐτὴν τὴν τιμωρίαν, τοῦ Ἀγγλου περιφανοῦς ναυάρχου Νέλσωνος ἐκτιμήσαντες καὶ θαυμάσαντες τὸ θάρρος τοῦ νεαροῦ θαλασσομάχου. Ὁ πρῶτος του ναυτικὸς θρίαμβος ἦν ἡ περίφημος πρὸς γαλλικὸν καταδρομικὸν σύγκρουσις αὐτοῦ κατὰ τὸ 1811 ὅτε νικηφόρως ἀπέκρουσε πάσας τὰς τοῦ ἐχθροῦ

προσβολάς. Μετὰ τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Ὕδραν ἔνθα ἐπεδόθη ἀπὸ τοῦ 1816 εἰς εἰρηνικὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ σάλπιγξ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀντηχεῖ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον καὶ ὁ Μιαούλης ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου ὡς διάδοχος τοῦ Ἰακώβου Τομπάζη ἵνα διοικήσῃ τὸν Ὑδραϊκὸν στόλον. Ἔκτοτε ἄρχονται αἱ περιφανέσταται αὐτοῦ ἀνδραγαθίαι. Ἡ πρώτη σημειοῦται ἐν Πάτραις τῷ 1822 ὅπου μετὰ 40 πλοίων ἐπετέθη καὶ κατετρόπωσε τὸν ὑπὸ τὸν Μεχμὲτ ὀθωμανικὸν στόλον.

Δυστυχῶς δὲν ἐπρόφθασε νὰ προλάβῃ τὰς τρομερὰς τῆς Χίου σφαγάς, διὰ τοῦ Κανάρη δ' ὅμως ἐκτινάξαντες τὴν ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα εἰς τὸν ἀέρα, ἐξεδίωξε κατῃσχυμένον τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

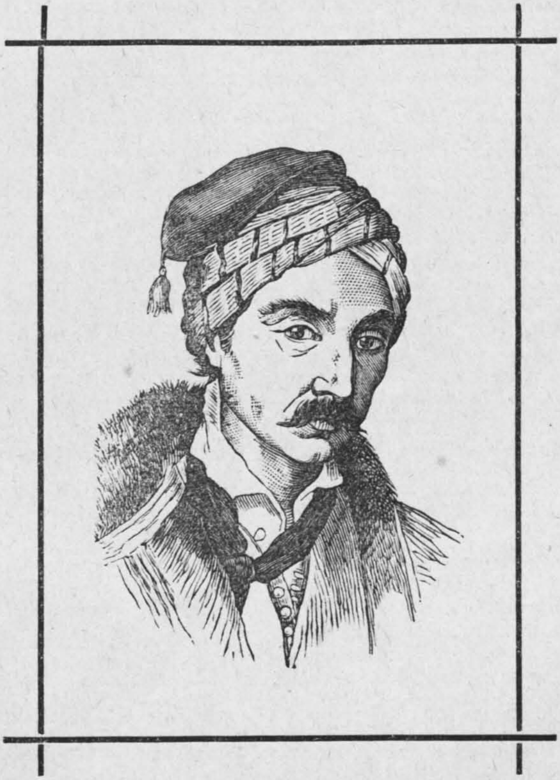
Ἀλλ' ὀλίγον βραδύτερον ἔτι μεγαλειτέραν ταπείνησιν προξένησεν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον ὑπὸ τὸν Ἀβδουλὰχ ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ, ὅπου ἐνῷ κατ' ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες διεσπάσθησαν ἐκ τῆς ὁρμητικῆς τῶν Τούρκων ἐπιθέσεως, εἶτα δ' ὅμως συγκεντρωθέντες ὑπὸ τὸν Μιούλην κατεδίωξαν αὐτὸν κακὸν κακῶς ἐκεῖθεν, παρακωλύσαντες πᾶσαν ἀπόπειραν ἐπισιτισμοῦ τῶν ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν. Οὕτω δὲ κατωρθώθη καὶ ἡ παράδοσις τοῦ ἰσχυροῦ τούτου φρουρίου.

Ἓν ἔτος μετὰ ταῦτα ἑτέραν κρατερὰν συνῆψεν ὁ Μιαούλης ναυμαχίαν μεταξὺ Λήμνου καὶ Ἄθω, καθ' ἣν πάλιν διεσκόρπισε καὶ κατεδίωξε τὸν ἐχθρικὸν στόλον, τῷ δὲ 1824 μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ ἀτρόμητος ναύαρχος ἐπιβὰς ἐπ' αὐτῆς ἐφόνευσεν τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, ἀπεδίωξε δὲ καὶ διέφθειρε εἴκοσι κανονιοφόρους των.

Ἐν Σάμῳ βραδύτερον μετὰ τοῦ Κριεζῆ καὶ Κανάρη ἑτέραν λαμπρὰν κατήγαγε νίκην, προστατεύσας τὴν Ἑλληνικωτάτην νῆσον κατὰ τοῦ πενταπλασίου ἐχθρικοῦ στόλου, ὀλίγον δὲ βραδύτερον μὲ *πέντε πλοῖα* ὁ τρομερὸς ἥρως ἐναντίον *ἑκατὸν ἑβδομήκοντα μεγάλων* τουρκικῶν ἐπιτεθείς, ἐξεδίωξε καὶ πάλιν αὐτὸν ἐκ τῆς Σάμου.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ *Ἰμβραὴμ* ἐρρωμένως ἐπολέμησε ὁ Μιαούλης, πολυτρόπως ἐμποδίσας τὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἄφιξιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα. Πλὴν δὲν ἠδυνήθη νὰ κωλύσῃ τὴν εἰς Σφακτηρίαν εἴσοδον, ὅπου συναφθείσης κρατερᾶς ναυμαχίας ἔπεσε καὶ ὁ γενναῖος Τσαμαδὸς (25 Ἀπριλ.). Τὸν θάνατον δ' ὅμως αὐτοῦ ἐξεδικήθη θαυμασίως ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος καύσας ὀλίγον μετὰ ταῦτα 28 *ὅλα* τουρκικὰ σκάφη! Καὶ ἐν Μεσολογγίῳ ἐπίσης μεγίστας ὁ Μιαούλης προσήνεγκεν ὑπηρεσίας τροφοδοτῶν τοὺς πολιορκουμένους καὶ τέλος τῷ 1826 κατατροπώσας ὁλοσχερῶς τὸν Ὀθωμ. στόλον. Ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀνδραγαθήματα ἐπετέλεσεν ὁ Μιαούλης, ὧν ἡ ἀπαρίθμησις θ' ἀπετέλει τόμον ὅλον. Μετριοφρονέστατος δὲ κατὰ τὴν κάθοδον τοῦ Κόχραν ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Ἑλλην. στόλου, ἀντὶ ὑπερηφάνου ἀντιστάσεως, τοὐναντίον ἐδέχθη νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὸς ὁ περιφανὴς ἥρως ὡς ἁπλοῦς πλοίαρχος!

Ἐὰν δὲ κατόπιν ἐπὶ Καποδιστρίου (1 αὐγ. 1831) ἀντιπολιτευθεὶς ἔκαυσε τὸν ἐν Πόρῳ ναυλοχοῦντα Ἑλλην. στόλον τοῦτο ἔπραξε παρασυρθεὶς καὶ ἐν στιγμῇ παραφορᾶς. Ἀλλ' ἡ Ἑλλην. Πολιτεία ἐτίμησε βραδύτερον τον ἔνδοξον ναύαρχον ἀποστέλλουσα αὐτὸν ὅπως παραλάβῃ τὸν πρώην Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ἐκ Βαυαρίας, διορίζουσα δὲ κατόπιν ἀντιναύαρχον καὶ Γενικὸν ἐπιθεωρητὴν τοῦ στόλου. Ἀπέθανε τῇ 11 Ἰουνίου 1835 φέρων τὸν Ἑλλην. Μεγαλόσταυρον, κοπέντος εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς μεταλλίου ἀναμνηστικοῦ. Τῷ δὲ 1884 ἐστήθη καὶ ἀνδριὰς αὐτοῦ ἐν Σύρῳ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΝΑΡΗΣ

Ἐγεννήθη κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ 1793 ἐκ τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν ἐκ πατρὸς Μιχαήλ. Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας τρέφων μέγαν πρὸς τὴν θάλασσαν ἔρωτα ἐπεδόθη εἰς τὰ ναυτικά.

Ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις ἀνετέθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ ναυάρχου **Ἀποστόλη** ἡ διοίκησις τῶν πυρπολικῶν.

Τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐτολμία του ἀνεδείχθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὰς φοβερὰς σφαγὰς τῆς Χίου, τὰς ἀνηκούστους ἐκείνας κακουργίας, αἵτινες διήγειραν τὴν φρίκην ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης.

Τότε ὁ Κανάρης μετὰ τοῦ **Νικολάου Πεπίνου** πλοίαρχοι ἀμφότεροι πυρπολικῶν, προπορευόμενοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὅστις σύμπας ἔπλεε πρὸς τὸ θέατρον τῆς καταστροφῆς, ἐξετέλεσαν τὸ τολμηρότατον ἐκεῖνο καὶ ὑψηλὸν τῆς αὐταπαρνήσεως ἀνδραγάθημα. Ἐνῷ δηλ. τὴν νύκτα τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Ἰουλίου 1822 ὁ τουρκικὸς στόλος ἑώρταζε τὸ *Βαϊράμιον*, οἱ δύο ἀτρόμητοι πυρποληταί, κοινωνήσαντες προηγουμένως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, εἰσέδυσαν περὶ τὸ μεσονύκτιον κρυφίως εἰς τὸ μέσον τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Τότε ὁ Κανάρης πλησιάσας καὶ προσκολλήσας τὸ πυρπολικὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν ναυαρχίδα τοῦ *Ἀλῆ Ζαδὲ* ἔθεσε μὲ τὴν ἰδίαν χεῖρα τὸ πῦρ ἀναφωνήσας γηθοσύνως καὶ μὲ ἔξαλλον ἐνθουσιασμόν: «*Νά, Ναραλῆ, καὶ μία ἑλληνικὴ φωταψία*»! Τὸ πῦρ δὲν ἐβράδυνε νὰ μεταδοθῇ παρευθὺς εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ὁλόκληρος ἡ ναυαρχὶς μετὰ τῶν προκρίτων τούρκων καὶ παντὸς τοῦ πληρώματος ἀνετινάσσετο εἰς τὸν ἀέρα σκορπίσασα πανταχοῦ πτώματα καὶ μέλη πεφρυγμένα! ..

Ἐπὶ τῷ δεινῷ τούτῳ θεάματι ὁλόκληρος ὁ τουρκικὸς στόλος εὐθὺς ἀνήχθη εἰς το πέλαγος ζητῶν σωτηρίαν, ἡ δὲ δυστυχὴς Χῖος διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἀτρομήτου τέκνου τῶν Ψαρῶν ἐλάμβανε τὴν ἐνδοξοτάτην καὶ μᾶλλον ἡρωϊκὴν ἱκανοποίησιν. Τὰ ὀστᾶ τῶν ἀπείρων θυμάτων κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν θὰ ἔτριξαν ἐκ χαρᾶς ἐν τῷ τάφῳ των, αἱ δὲ ψυχαί των ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ θὰ ὕμνησαν καὶ εὐλόγησαν τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τῆς Πατρίδος ἥρωος!

Ἀλλ' ὁ Κανάρης δὲν ἀνεπαύθη ἐπὶ τῶν δαφνῶν του ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῆς τέφρας καὶ τῶν ναυαγίων τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου..

Εὐθὺς μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν 10 Νοεμβρίου 1822 βλέπομεν αὐτὸν πάλιν μὲ τὸ πυρπολικόν του ἀναφλέγοντα ἐν Τενέδῳ, ὅπου ἠγκυροβόλει ὁ τουρκικὸς στόλος, ἐχθρικὸν σκάφος, ἀναγκάσας αὐτὸν ν' ἀποπλεύσῃ κατῃσχυμένος πρὸς τὸν Βόσπορον! Ἀλλὰ καὶ τὴν Σάμον ὀλίγον βραδύτερον ἔσωσε, πυρπολήσας δίκροτον τουρκικὸν καὶ τρέψας ὁλόκληρον τὸν στόλον τῶν ὀθωμανῶν εἰς φυγήν.

Ἐκεῖνο δ' ὅμως ὅπερ θὰ ἔσωζεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ ἔθετε

τέρμα εἰς τὸν αἱματηρότατον αὐτῆς ἀγῶνα θὰ ἦτο ἡ ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου τοῦ Κανάρη τολμήματος ἐν τῷ λιμένι Ἀλεξανδρείας.

Τῇ 29 Ἰουνίου 1825 ὁ γενναῖος πλοίαρχος μετὰ τριῶν πυρπολικῶν, ὧν τὰ δύο ἕτερα διηύθυνον ὁ Βῶκος καὶ ὁ Μπούκης, εἰσελθὼν ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν ἐν μέσῳ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπεπειράθη νὰ πυρπολήσῃ αὐτόν. Δυστυχῶς δ' ὅμως ἄνεμος σφοδρὸς πνεύσας ἀπεμάκρυνε τὸ πυρπολικόν, οὕτω δ' ἀπέτυχε τὸ τολμηρὸν ἐπιχείρημα, μόλις δ' ἐσώθη ἐκ βεβαίου θανάτου ὁ ἀθάνατος τῶν Ψαρῶν θαλασσομάχος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη κατέστη τὸ δημοτικώτατον καὶ προσφιλέστατον ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑφηλίῳ, πλεῖστοι δὲ ποιηταί, ἰδίως δ' ὁ φιλελληνικώτατος *Βίκτωρ Οὐγκὼ* ὕμνησαν καὶ ἀπεθανάτησαν αὐτόν

Ἦτο δ' ὁ Κανάρης ἁπλούστατος τὸ ἦθος καὶ χρηστότατος, μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ γένους πολλάκις ἐκλήθη εἰς διοίκησιν τῶν κοινῶν.

Ἀπέθανεν τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1877 ἐν μέσῳ πένθους γενικοῦ ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους ἢ μᾶλλον τοῦ κόσμου κλαύσαντος τὸν ἀθάνατον ἥρωα!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐκ τῶν διαπρεπῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως, γεννηθεὶς τῷ 1718 ἐν Δωρίδι. Ὡς πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες ὑπηρέτει καὶ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν φοβερὸν Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, βραδύτερον δὲ μεταβὰς εἰς Ἄρταν ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς, πλὴν ἐννοηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐφυλακίσθη, μόλις δ' ἐσώθη τῇ συνδρομῇ ἐπιστηθίου του φίλου.

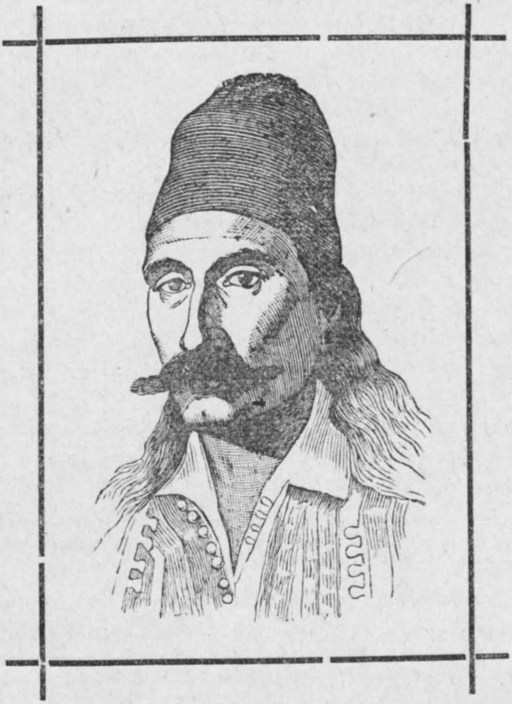
Ἐκραγείσης τῆς Ἐπαναστάσεως συμμετέσχε τῶν κατὰ τὸ Κομπότι καὶ Πέτα μαχῶν, εἶτα δὲ καὶ τῆς ἐν Γραβιᾷ.

Διωρίσθη δὲ καὶ πολιτάρχης τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ ταῦτα διέπρεψεν ἐν τῇ θέσει Παλαιῷ Ναυαρίνῳ, ἐν Νεοκάστρῳ καὶ Ναυπλίῳ. Ἀλλ' ἰδίως ἠνδραγάθησεν ἐν Μύλοις, ὅπου ὁ Γάλλος ναύαρχος **Δερενὲ** προσκαλέσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἐχαιρέτησεν αὐτὸν ὡς στρατηγόν.

Ὅτε δ' εἰσήλασαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ Μακρυγιάννης ἐκλείσθη μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἀκροπόλει, σταλεὶς δὲ ὡς πληρεξούσιος πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐπέστρεψεν ἐγκαίρως ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐν Φαλήρῳ μάχην.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὠνομάσθη συνταγματάρχης, κατὰ δὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος διετέλεσεν ὀπαδὸς τοῦ Καλλέργη, προβιβασθεὶς ὀλίγον μετὰ ταῦτα εἰς ὑποστράτηγον.

Τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου του ἐπίκρανεν ἡ ὡς συνωμότου καταδίκη του εἰς θάνατον, δι' ἣν ἐκλείσθη εἰς τὸν Μενδρεσέ, ἀλλὰ βραδύτερον διὰ βασ. χάριτος ἀπαλλαγεὶς ἀνέκτησε πάλιν τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1864.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Ἄγγελος καὶ δαίμων ὁμοῦ, ὡς ἐκαυχᾶτο καὶ ὁ ἴδιος ὅτι ἦτο. Ἡ πρωτοτυπωτάτη μορφὴ τῆς Ἐπαναστάσεως. Μέλας, ἰσχνός, μὲ πλατεῖς ὀφρεῖς καὶ τρομερὸν μύστακα ἐφαίνετο ὅτι ἦτο χυμένος ἀπὸ χάλυβα. Πλήρης μεγάλων ἀρετῶν καὶ κακιῶν, ἥρως μεγαλόψυχος, ἀλλὰ καὶ ὀξύθυμος, ὑβριστής, ἀναγνωρίζων δ' ὅμως τὰ σφάλματά του!

Υἱὸς καλογραίας ὁ Καραϊσκάκης ἐγεννήθη τῷ 1782 εἰς τὸ *Μαυρομμάτι*, χωρίον γραφικώτατον, προσηλωμένον ὡς μαργαρίτης ἐπὶ τῆς ράχεως τῶν Ἀγράφων. Ὡς νέος ἐτέλεσεν οὕτως εἰπεῖν τὴν προπόνησίν του διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα ὑπὸ τὸν Κατσαντώνην καὶ ὑπὸ τὴν ὕαιναν τῶν Ἰωαννίνων τὸν Πασᾶ Ἀλῆ. Ἐκεῖ ἠνδρώθη καὶ ἠκονίσθη ὡς μάχαιρα ἀμφίστομος, οἷα ὄντως ἦτο καὶ φύσει ἡ ψυχὴ τοῦ Καραϊσκάκη.

Ὅτε τῷ 1826 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν μεγίστῃ διατελοῦσα ἀμηχανίᾳ ἔλαβεν ἀνάγκην αὐτοῦ, ὁ «γυιὸς τῆς Καλογρηᾶς», ἦτο ἀκόμη ἁπλοῦς καπετάνιος, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία του ἦτο ὀνομαστή, διὰ τοῦτο καὶ εὐθὺς διώρισεν αὐτὸν γενικὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Ἑλλάδος.

Παραλαβὼν οὗτος ἐκ Ναυπλίου τῇ 29η 'Απριλίου 1826 ἑκατὸν τριάκοντα μόνον ἄνδρας ἦλθε καὶ ἡνώθη μετὰ τῶν ἐν 'Ελευσῖνι ὁπλαρχηγῶν, οἵτινες εἶχον περὶ τοὺς 2,000. 'Ο φιλέλλην γάλλος Συνταγματάρχης **Φαβιέρος** εἶχε 550 τακτικοὺς καὶ 70 φιλέλληνας.

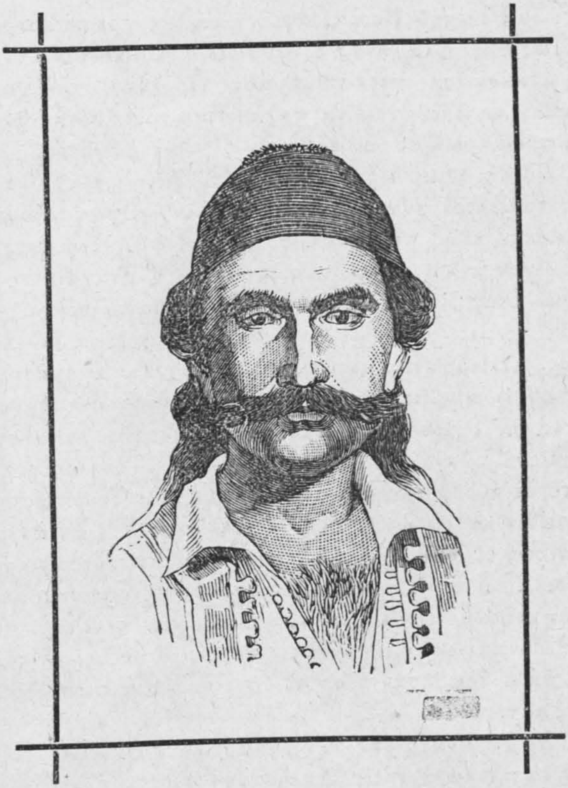
Τῇ 9 Αὐγούστου παρὰ τὸ Χαϊδάρι ὁ Κιουταχῆς προσέβαλε τὸ πρῶτον αὐτούς, πλὴν ἀπεκρούσθη ἐρρωμένως, ὑποστὰς πολλὰς ζημίας. 'Αλλ' αἱ δυνάμεις τῶν 'Ελλήνων ἦσαν μηδαμιναὶ ἀπέναντι τῶν ἐχθρικῶν, διὸ καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἀπεπειράθη νὰ ἐπιφέρῃ ἀντιπερισπασμόν τινα ἐνισχύων ἀφ' ἑνὸς τὴν φρουρὰν τῆς 'Ακροπόλεως 'Αθηνῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπεκκαίων τὴν ἐν Ρούμελῃ ἐπανάστασιν Καὶ εἰς μὲν τὴν 'Ακρόπολιν ἔπεμψε τὸν **Κριεζώτην**, ὅστις νικηφόρως εἰσέλασεν εἰς αὐτὴν μετὰ 450 ἀνδρῶν, εἰς δὲ τὴν Ρούμελην μετέβη ὁ ἴδιος μὲ 2500 μαχητάς, ὀλίγους μὲν ἀλλὰ λέοντας. 'Η ἐκστρατεία αὕτη τοῦ Καραϊσκάκη ἦν ἐκ τῶν θριαμβευτικωτέρων γεγονότων τῆς 'Επαναστάσεως. 'Εντὸς ὀλίγων μηνῶν καθυπέταξεν πᾶσαν τὴν Στερεάν, ἡ δὲ Τουρκικὴ σημαία μόλις ἐκυμάτιζε πλέον εἰς δύο-τρία φρούρια. Μὲ ἀέτειον πτῆσιν ἐπελθὼν ὡς ἀληθὴς στρατηλάτης τρὶς νικήσας τοὺς τούρκους, εἰς 'Αράχωβαν περὶ τὸ Τουρκοχῶρι καὶ τὸ Δίστομον ἐζωογόνησε τὴν ἐλπίδα τῶν ἀγωνιζομένων 'Ελλήνων καὶ ἐξῆψε τὸ ἐθνικὸν φρόνημα.

Μετὰ τὴν στρατηγικωτάτην ταύτην ἐκστρατείαν ὁ Καραϊσκάκης ἐπιστρέψας ἐστρατοπέδευσεν πλησίον τοῦ Πειραιῶς εἰς Κερατσίνιον, ὅπου τῇ 4 Μαρτίου 1827 μὲ 1000 μαχητὰς ἀπέκρουσεν ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν τοῦ Κιουταχῆ, πολιορκοῦντος τὴν 'Ακρόπολιν 'Αθηνῶν, κατώρθωσε δὲ τότε νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ ἐν Φαλήρῳ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, ἐκδιώξας τοὺς τούρκους ἐκ πάντων τῶν μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων ὀχυρωμάτων.

Τότε δ' ἔλαβε χώραν καὶ ἡ περίφημος πλὴν ἀτυχὴς ἔφοδος κατὰ τῆς 'Ακροπόλεως, ἣν ὁ ἀγχινούστατος καὶ δεινὸς τῆς Ρούμελης στρατηγὸς προσεπάθησε παντοιοτρόπως νὰ ἐμποδίσῃ, ἀλλὰ ματαίως, καὶ τοῦτο ἐκ λεπτότητος ἵνα μὴ φανῇ ἀντιλέγων εἰς τὸν ναύαρχον Κόχραν.

Καὶ προσεπάθησε μὲν νὰ γείνῃ αὕτη ὅσον τὸ δυνατὸν ἀβλαβεστέρα διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ νοσήσας ἔκειτο κλινήρης. 'Εν τούτοις μόλις ἤκουσε πυροβολισμοὺς ἀνετινάχθη καὶ πηδήσας ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς πρὸς μάχην, ὅτε σφαῖρα ἐνεδρεύοντος τούρκου ἔρριψεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς (23 'Απριλίου).

Τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη ἐθρήνησεν ὁλόκληρος ἡ 'Ελλὰς ὡς ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν, διότι αὐτοῦ ἀποθανόντος συναπωλέσθη καὶ ὁλόκληρος ἡ Στερεά. Σήμερον παρὰ τὸ Φάληρον ὑπάρχει μνημεῖον εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἔξοχον στρατάρχην τῆς Στερεᾶς, ἐν Πειραιεῖ δ' ἀνιδρύθη καὶ ἀνδριάς, ὅστις δ' ὅμως μᾶλλον γελοιογραφία ἢ ὀρθότερον *γελοιοπλαστία* εἶνε τοῦ χαλυβδίνου ἐκείνου ἥρωος!...

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος ἐγεννήθη ἐν Ἰθάκῃ τῷ 1785, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἡρωικώτατος ἀνάδοχός του ὁ Λάμπρος Κατσώνης τῷ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου ὁμηρικοῦ ἥρωος καὶ βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσέως. Ὁ Ἀνδροῦτσος διετέλεσε καὶ σωματοφύλαξ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ βραδύτερον καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ἁρματωλῶν.

Τὸ μέγα ἀνδραγάθημα τοῦ ἥρωος τούτου, ἐκεῖνο ὅπερ ἀπηθανάτισε διὰ παντὸς αὐτὸν εἶνε ἡ περίφημος ἔξοδος ἀπὸ τὸ *Χάνι τῆς Γραβιᾶς* Ἄνευ τῆς ἡρωικῆς ταύτης πράξεως τίς οἶδε ὁποίαν πανολεθρίαν θὰ συνετέλει ὁ τρομερὸς *Ὀμὲρ Βρυώνης*, ὅστις πανστρατιᾷ κατήρχετο πρὸς τὴν Ἄμφισσαν. Τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς ἦτο τὸ

μόνον σημεῖον ὁπόθεν ἠδύνατο ν' ἀναχαιτισθῇ ὁ ἐχθρικὸς χείμαρρος ὅστις ἐξώρμα ἐκ τοῦ Βορρᾶ, ἀφοῦ ματαίως προσεπάθησεν ὁ ἀθάνατος ἥρως τῆς Ἀλαμάνας, ὁ *Ἀθανάσιος Διάκος*, ὀλίγον ἀνωτέρω νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ προασπιζόμενος ὡς λέων τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ. Ὁ Διᾶκος μὲ τὰ παλλικάρια του ἔπεσαν θύματα καὶ ἐπὶ τῶν πτωμάτων αὐτῶν ἐβάδισεν ὁ φοβερὸς ἐχθρός.

Ἀλλ' ἤδη ὁ Ὀμὲρ Βριώνης ἔλαβε τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του, διότι εἰς τὸ μικρὸν χάνι, εὐτελὲς κτίριον περιφρασσόμενον ἀπὸ πλινθόκτιστον πέριξ περίβολον, ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος, εἰς ὃν οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον ἀναθέσει τὸ δύσκολον ἔργον ν' ἀναχαιτίσῃ τὸ στράτευμα τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη, ἐπήνεγκε ἀληθῆ πανολεθρίαν.

Πιασθεὶς ὡς εἰς χορὸν μὲ τὰ ἑκατὸν δέκα ἑπτὰ ἐκλεκτὰ παλικάρια του ἐκλείσθη εἶτα μετ' αὐτῶν εἰς τὸ χάνι ἀποφασιμένοι πάντες ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Μετ' ὀλίγον καταφθάσαντες οἱ Τοῦρκοι ἤρξαντο τῆς προσβολῆς κατὰ τοῦ μικροῦ καὶ προχείρου τῶν Ἑλλήνων προμαχῶνος. Τότε φοβερὰ συνήφθη μάχη, τὸ δὲ πῦρ ἀδιάκοπον ἀπεδεκάτιζε τοὺς Τούρκους, τῶν Ἑλλήνων ἔσωθεν καλῶς ὠχυρομένων. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἦν ἀπείρως ὑπεραριθμότερος, οἱ δ' Ἕλληνες ἔπρεπεν ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἢ να ἐπιχειρήσωσιν ἔξοδον. Τὴν νύκτα ἐξορμήσαντες ξιφήρεις ἐπετέθησαν κατὰ τῶν κοιμωμένων Τούρκων, κατέσφαξαν περὶ τοὺς τετρακοσσίους, μὴ δυναμένων ν' ἀμυνθῶσιν ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς συγχύσεως, αὐτοὶ δ' ἐσώθησαν πλὴν τριῶν εἰς τὸν ἀντίπεραν λόφον, ὅπου δρομαίως κατέφυγον.

Ὁ Ὀμὲρ Βριώνης μετὰ τὴν συμφορὰν ταύτην μεταβαλὼν σχέδιον ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς Ἄμφισσαν ἐτράπη εἰς Λεβάδειαν, ὅπου αἱμοχαρῶς μετεχειρίσθη τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους ἐκδικούμενος τὰ ὅσα ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ ἀτρομήτου Ὀδυσσέως εἰς τὸ χάνι (τὸν Μάϊον 1821).

Ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα ἀνταξίως ὕμνησεν τὸ μέγα ἀνδραγάθημα τοῦ ἥρωος τῆς Γραβιᾶς, ὁ δὲ ἐθνικώτατος ποιητὴς *Γ. Ζαλακώστας*, ὡς ἄλλος Αἰσχύλος, εὐθὺς ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ κατορθώματος, συνέθεσιν εἰς μνήμην αὐτοῦ τὸ περίφημον ποίημα *τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς*.

Ἀπὸ κρότον ὀργάνων βοΐζει
τῆς Γραβιᾶς τὸ βουνὸν ἀντικρύ,
Λάμπουν ὅπλα χρυσᾶ καὶ λερὴ
φουστανέλλα μαυρίζει.

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Ὁ λέων τῆς Λοκρίδος, διότι ἐκεῖ ἐγεννήθη τῷ 1740 ὁ ἀτρόμητος αὐτὸς ἥρως *Ἀνδρῖτσος* ἢ *Ἀνδροῦτσος* συνήθως καλούμενος. Τὸ ὄνομά του εἶναι ἀδιασπάστως συνδεδεμένον μεθ' ἑνὸς ἄλλου ἥρωος, τοῦ δεινοῦ θαλασσομάχου *Λάμπρου Κατσώνη*, μεθ' οὗ ἐπετέλεσαν ἀληθῆ θαύματα κατὰ τὴν πρώτην Ἑλλ. Ἐπανάστασιν τοῦ 1770. Τότε ὁ Ἀνδροῦτσος μετ' ἄλλων ἁρματωλῶν ἔ-

σπευσαν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀγωνιζομένου Γένους. Προσβληθεὶς δὲ περὶ τὸν Ἰσθμὸν ὑπὸ χιλιάδων τουρκαλβανῶν, μετὰ τριήμερον μάχην ἀποκρούσας αὐτούς, ἐπανῆλθε νικητὴς εἰς τὴν Στερεάν.

Ὅτε δ' ὁ Λάμπρος Κατσώνης κατέλαβε τὴν Λακωνικήν, αὐτὸς προσῆλθε βοηθὸς μετὰ διακοσίων παλληκαριῶν, συντελέσας μετ' ἐκείνην τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κατσώνη εἰς Ρωσσίαν ὁ Ἀνδροῦτσος ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων Σουλιωτῶν. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον, περὶ δὲ τὴν Ἀρκαδίαν προσβληθεὶς ὑπὸ πληθύος Τούρκων ἀπέκρουσε ἐρρωμένως αὐτοὺς καὶ διασχίσας τὰ πυκνὰ αὐτῶν τάγματα ἔφθασε καταπεπονημένος πρὸ τοῦ Αἰγίου.

Πλὴν καὶ ἐκεῖ νέα δεινὰ ἀναμένουσιν αὐτόν, διότι μετὰ καταδίωξιν τεσσαράκοντα ὅλων ἡμερῶν οἱ Τοῦρκοι πολιορκοῦσιν αὐτὸν στενῶς, μόλις δὲ μετὰ τριήμερον πολιορκίαν κατώρθωσε νὰ διεκφύγῃ πρὸς ἀπόγνωσιν τελείαν τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ σωθῇ διὰ πλοίων πρὸς τὴν Ἑπτάνησον, (τὸν Αὔγουστον τοῦ 1792).

Ἀλλ' ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις αἰσχρῶς παρέδωκε τὸν γενναῖον ἥρωα εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες μετενεγκόντες αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔρριψαν σιδηροδέσμιον εἰς τὸ κάτεργον. Ἐκεῖ μετὰ πολλὰ μαρτύρια, δεινὰς πιέσεις καὶ ματαίας ὑποσχέσεις ὅπως τὸν ἐξισλαμίσωσιν, ἐθανάτωσαν τέλος τὸν ἀκατάβλητον μαχητήν, ὅστις μέχρι τελευταίας πνοῆς ἔφερεν εἰς τὰ χείλη μὲ δάκρυα τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς γλυκείας του καὶ ἡρωϊκῆς Πατρίδος !

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1792 ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Ἐκπαιδευθεὶς τὰ πρῶτα μαθήματα κατ' οἶκον μετέβη κατόπιν εἰς Πετρούπολιν, ὅπου κατετάχθη εἰς τὸν ρωσσικὸν στρατόν, ταχέως προαχθεὶς μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς.

Κατὰ τὸν Γαλλορωσσικὸν πόλεμον ὁ Ὑψηλάντης διεκρίθη εἰς διαφόρους μάχας;, πολεμήσας γενναίως, ἀλλ' ἀπωλέσας τὸν δε-

ξιὸν βραχίονα κατὰ τὴν ἐν Πόλμᾳ μάχην τῷ 1813. Τῇ 20 Ἀπριλίου 1820 ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, εὐθὺς δὲ τότε ἤρξατο παρασκευαζόμενος, ὥστε ἓν ἔτος περίπου μετὰ ταῦτα ἠδυνήθη, διαβὰς τὸν Προῦθον, νὰ εἰσβάλῃ εἰς Βλαχίαν μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν καὶ νὰ δημοσιεύσῃ τὴν περίφημον πρὸς τοὺς Ἕλληνας *Προκήρυξιν* δι' ἧς ἐκάλει αὐτοὺς ὑπὸ τὰ ὅπλα πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Οὕτω ταχέως ἀπήρτισε σῶμα ἀπὸ ἓξ χιλιάδας ἄνδρας, συγχρόνως διωργάνωσε καὶ τὸν θαυμαστὸν *Ἱερὸν Λόχον* κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀθανάτου ἐκείνου Θηβαϊκοῦ σώματος, ὅπερ εἶχε συγκροτήσει τὸ πάλαι ὁ μέγας Πελοπίδας.

Ὁ λόχος οὗτος ἀπηρτίσθη ἐκ πεντακοσίων νέων καλῶν οἰκογενειῶν, μεμορφωμένων καὶ ἐκ θείου ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔρωτος ἐμπνευσμένων. Ἡ στολὴ τῶν Ἱερολοχιτῶν ἦτο μέλαινα, ἐπὶ δὲ τῆς σημαίας των εἰκονίζετο ὁ φοῖνιξ σύμβολον τῆς ἐκ τῆς τέφρας νεκραναστάσεως τοῦ Γένους.

Ἄλλαι δειναὶ ἀπογοητεύσεις ἀνέμενον τὴν εὐγενῆ καὶ ἐνθουσιώδη ταύτην τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ἐξέγερσιν! Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας ἐφ' ὃν πάντες ἤλπιζον καὶ ὡς πρὸς εὐεργέτην ἥλιον ἠτένιζον οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐβοήθησε καὶ συνέδραμε τὸ τόλμημα τοῦ Ὑψηλάντου, ὡς ἐπιστεύετο, ἀλλ' αὐτόχρημα καὶ ἀπεκήρυξεν αὐτόν!

Ἐν τούτοις ὁ κῦβος εὐτυχῶς εἶχε ριφθῇ πλέον καὶ πᾶσα ἀπόπειρα ἀναχαιτίσεως ἦν ἀδύνατος, οὕτω δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1821) 6000 Τοῦρκοι μετὰ 5000 ἱππέων καὶ ἱκανοῦ πυροβολικοῦ διαβάντες τὸν Δούναβιν ἦλθον εἰς συνάντησιν τῶν ἐπαναστατῶν. Τότε ὁ Ὑψηλάντης, ὅστις ἦν ὠχυρωμένος ἐν Δραγατσανίῳ, ἐπετέθη κατ' αὐτῶν καὶ μετὰ τοῦ Ἱεροῦ λόχου ἀπέκρουσεν αὐτούς. Ἀλλ' ὁ Καραβιᾶς ἄνευ τῆς διαταγῆς τοῦ Ὑψηλάντου ἐφορμήσας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἠναγκάσθη πρὸ τῆς ἐπελάσεως τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ τραπῇ εἰς φυγήν. Τὴν ἧτταν τῶν Ἑλλήνων συνετέλεσαν εἶτα οἱ φοβεροὶ Γενίτσαροι, ἂν καὶ ὁ Ἱερὸς Λόχος ἠγωνίσθη ὡς οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα τὸ πάλαι, πεσόντες ὅλοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἡ ἑλληνικὴ νεολαία διὰ

τοῦ ὁλοκαμαυτώτος τούτου ἡγίασε μὲ τὸ εὐγενές της αἷμα τὸν μέγαν τοῦ Γένους ἀγῶνα, δικαίως δὲ σήμερον ἡ φοιτητικὴ νεολαία κατ' ἔτος σπένδει μὲ δάκρυα εὐγνώμονα τὸ ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως τῶν Ἱερολοχιτῶν κενοτάφιον.

Ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τὴν πανωλεθρίαν ταύτην ἀπογοητευθεὶς καὶ ἐκ τῆς οἰκτρᾶς διαγωγῆς τῶν Βλάχων οἵτινες οὐ μόνον δὲν συνέδραμον τὸ εὐγενὲς ἔργον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ κακεντρεχῶς κατέτρεξαν αὐτό, ἠναγκάσθη φεύγων μακρὰν τῆς ἀφιλοξένου ἐκείνης χώρας νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς τοὺς λοιποὺς ὁμοεθνεῖς συναγωνιστάς. Δυστυχῶς διερχόμενος διὰ Τεργέστης συνελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν ἀρχῶν καὶ ἀπανθρώπως ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὁπόθεν ἐξῆλθε μετὰ ἓξ ἔτη οὕτω οἰκτρῶς τὴν ὑγείαν, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσε μὲ τὸ πικρὸν ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς παράπονον, ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὡς ἐπόθει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης !

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

Ἐγεννήθη ἐν Πολιανῇ τῶν Καλαμῶν τῷ 1788, τὸ ὄνομά του κυρίως ἦν *Γρηγόριος Δικαῖος*, ἐκ πατρὸς Δημητρίου Δικαίου. Μετὰ τὴν στοιχειώδη παιδείαν, ἣν ἔλαβε ἐν τῇ πατρίδι του μετέβη εἰς τὴν πεφημισμένην Σχολὴν τῆς Δημητσάνης. Χειροτονηθεὶς διάκονος, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ταχέως προήχθη εἰς ἀρχιμανδρίτην, μυηθεὶς δὲ τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας τῷ 1820, κατῆλθε εἰς Ὕδραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ πλείστων πολεμεφοδίων. Ἐνθουσιώδης καὶ θερμὸς πατριώτης πανταχοῦ ἐξῆπτε τὸ φρόνημα καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν νεολαίαν εἰς τὸν Ἱερὸν ἀγῶνα.

Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη ἐπολέμησεν εἰς Μύλους, μετὰ δὲ τοῦ Κολοκοτρώνη ἠγωνίσθη εἰς τὸ ἔνδοξον στενὸν τῶν Δερβενακίων. Ὅτε δ᾽ ὁ Ἰμβραὴμ ἀπεβιβάσθη εἰς Πελοπόννησον, ἐρημῶν καὶ δῃῶν τὴν χώραν, ὁ Παπαφλέσσας, ἐγκαταλιπὼν τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ Ὑπουργοῦ, ὥρμησε, δράξας τὰ ὅπλα του, πρὸς τὸ πεδίον τῆς μάχης, θεωρήσας ἀνάξιον ἐν τοιαύταις στιγμαῖς νὰ κάθηται ἐν τῷ Ὑπουργείῳ καὶ νὰ ὑπογράφῃ ἔγγραφα!.. Τί διαφορὰ ἀπὸ μερικοὺς σημερινοὺς ὑπουργούς μας!

Καὶ ἐπεχείρησε μὲν ἐρρωμένως ν᾽ ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τοῦ Ἰμβραὴμ ὀχυρωθεὶς εἰς τὸ περιώνυμον *Μανιάκι* ἐπὶ τοῦ ὄρους Μάλλια, πλὴν δυστυχῶς ὅτε ἐνεφανίσθη ἡ στρατιὰ τοῦ Ἰμβραήμ, οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων καταληφθέντες ἐκ τρόμου ἔφυγον ἀφήσαντες τὸν Παπαφλέσσαν μετὰ ἑξακοσίων πολεμιστῶν, ὅστις ἔμεινεν ἐκεῖ ὡς βράχος, ἡρωϊκώτατα ἀγωνισθείς. Ἔπεσαν δ᾽ ἅπαξάπαντες, ἀφοῦ ἐφόνευσαν διπλάσιον ἀριθμὸν ἐχθρῶν.

Ἡ μάχη εἰς τὸ *Μανιάκι* εἶνε ἓν τῶν λαμπροτάτων ἀνδραγαθημάτων τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος, τὸ δ᾽ ὄνομα τοῦ Παπαφλέσσα ἐνέγραψεν ἤδη ἡ Ἱστορία πλησίον τῶν ὀνομάτων τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Μιχούλη καὶ τοῦ Κανάρη· τοσαύτη ἦτο ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ, ὥστε καὶ ὁ αἱμοβόρος Ἰμβραὴμ σταθεὶς πρὸ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἀνεφώνησεν: «*Ἐὰν ἡ Πελοπόννησος ἔχῃ καὶ ἄλλα παλληκάρια ὡς αὐτό, ἂς μὴ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ τὴν ἀνακτήσωμέν ποτε!*»

ΜΑΡΚΟΣ ΒΟΤΣΑΡΗΣ

Ὁ ἐκ τῶν πρώτων ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως Μάρκος Βότσαρης ἐγεννήθη εἰς τὸ ἡρωϊκώτατον *Σοῦλι* τῷ 1790. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων διότι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ *Κῖτσος Βότσαρης* ἦτο ἐπίσης περιφανὴς ὁπλαρχηγός. Ὁ Μάρκος, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα τότε παλληκάρια τῆς Ἑλλάδος, ὑπηρέτων κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν περιβόητον Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις λίαν ἐξετίμα αὐτὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς του.

Ὅτε ἐξεῤῥάγη ἡ Ἐπανάστασις ἐκ τῶν πρώτων καὶ ὁ Μάρκος Βότσαρης ἔσπευσε πρὸς τὴν καλοῦσαν πάντα τὰ τέκνα της ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἀνεξαρτησίας Πατρίδα, διεκρίθη δ' εὐθὺς εἰς πάσας τὰς μάχας, εἰς ἃς ἔλαβε ἐνεργὸν μέρος. Ἀλλὰ τὸ ἀνδραγάθημα τὸ μέγα, ὅπερ ἀπηθανάτισεν αὐτὸν ἐς ἀεὶ καὶ κατέταξεν μεταξὺ τῶν μεγάλων μορφῶν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος εἶνε ἡ ἔνδοξος ἔφοδος παρὰ τὸ Καρπενήσιον.

Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις πῶς συνέβη αὕτη:

Κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ ἔτους 1823 εἰσέβαλον εἰς τὴν Αἰτωλίαν δέκα χιλιάδες τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶ πασσᾶν καὶ ἑξακισχίλιοι Ἀλβανοὶ εἰς Ἀκαρνανίαν ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην.

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ τελευταίου προχωρήσασα κατέλαβε τὸ Καρπενήσιον. Τότε ὁ Μάρκος Βότσαρης συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων ἀπεφάσισε νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν διὰ νυκτός, αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ πεδινοῦ μέρους, ἐκεῖνοι δ' ἐκ τῶν ὀρεινῶν. Ἀλλ' ὅτε ἐπέστη ἡ ὁρισθεῖσα στιγμὴ τῆς ἐφόδου ἐκεῖνοι δὲν ἐπαρουσιάσθησαν παντελῶς, ὁ δὲ ἀτρόμητος Μάρκος ἀπεφάσισε μόνος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν παράτολμον ἔξοδον, διὸ καὶ παραλαβὼν τριακοσίους πεντήκοντα Σουλιώτας ἐπιπίπτει ὡς λέων κατὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν τουρκαλβανῶν κοιμωμένων ἔτι καὶ ἄρχεται μετὰ τῶν παλληκαριῶν του τρομερᾶς σφαγῆς. Ἡ σύγχυσις καὶ ἡ βοὴ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἕνεκα τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἀπροσδοκήτου ἐφόδου ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος, ἐκτὸς δὲ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φόνου, ἐσφάζοντο καὶ ἀλληλεσπαράσσοντο καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι ἀναμεταξύ των!

Χιλιάδες ἔντρομοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, περὶ τοὺς δισχιλίους δ' ἔπεσαν νεκροί, συνελήφθη δὲ καὶ εἷς Πασσᾶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μάρκου.

Ἀλλ' ἡ βάσκανος τύχη δὲν ἀφῆκεν εἰς τὸν ἔνδοξον ἥρωα νὰ ἐπιζήσῃ τὸ μέγα του ἀνδραγάθημα, διότι ἀπαισία σφαῖρα ἔκ τινος μάνδρας ῥιφθεῖσα ἀφῆκεν ἄπνουν πλήξασα αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον. Ἡ 10 Αὐγούστου 1823 ὑπῆρξεν οὕτω ἡμέρα ἀποφράς διὰ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον.

Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ὡδηγήθη ὑπὸ τῶν παλληκαριῶν του ἐκτὸς τῆς μάχης καὶ ἐτάφη ἐν μέσῳ κοπετῶν καὶ θρήνων, συμπάσης τῆς Ἑλλάδος πενθησάσης τὴν ἀνεπανόρθωτον καὶ δεινὴν ἀπώλειαν τοιούτου στρατηγοῦ.

Καὶ ἦν ὄντως μέγας στρατηγός, ἂν καὶ ὁ ἴδιος, ὅτε κατὰ τὴν ἐξόχως παραδειγματικὴν αὐτοῦ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Μεσολογγίου διαγωγὴν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὠνόμασεν αὐτὸν στρατηγόν, αὐτὸς φιλήσας τὸ δίπλωμα τοῦ διορισμοῦ, εἶτα τὸ ἐξέσχισεν, ἐπειπὼν τὰ μοναδικὰ αὐτὰ λόγια: *Τὸ δίπλωμα εἶνε ἐπάνω εἰς τὸ σπαθὶ καὶ ὄχι ἐπάνω εἰς τὸ χαρτὶ καὶ ὅποιος τὸ ἀξίζει τὸ πέρνει μὲ τὸ σπαθί του!* Πόσον ἔκτοτε ἤλλαξαν τὰ πράγματα καὶ πῶς σήμερον ὅλοι μας πέρνομεν σωρείας διπλωμάτων ἀναιμάκτως καὶ μόνον τῇ βοηθείᾳ μιᾶς πέννας καὶ ὀλίγης μελάνης!...

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

'Εγεννήθη ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1782 ἐξ οἰκογενείας ἀρχαιοτάτης ὑδραϊκῆς. Ὁ πατήρ του Γιακουμάκος ἦτο ναυτικός, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα Τομπάζης ἔκ τινος εἴδους πλοίου καλουμένου «*τομπάζι*» Ἀπὸ παιδὸς ἐπεδόθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μανώλη εἰς τὴν ναυτιλίαν, κερδίσαντες διὰ τοῦ ἐμπορίου μεγάλην περιουσίαν. Ἀλλ' ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις ἐκ τῶν πρώτων προσεφέρθησαν ἵνα ὑπηρετήσωσι τὴν Πατρίδα. Ὁ Ἰάκωβος μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τοῦ 1818, ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος ναύαρχος τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1821 καὶ 1822 ἐκλεχθεὶς κοινῇ ψήφῳ τῶν πλοιάρχων τῆς Ὕδρας. Αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ εἰσηγητὴς τῶν *πυρπολικῶν*, ἅτινα προὐξένησαν τοιαύτας καταστροφὰς εἰς τὸν ἐχθρόν.

Μετὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως ἀποσυρθεὶς ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀφιερώθη εἰς τὴν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν, πολλαχοῦ ὑποστηρίξας τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς ἰδίας περιουσίας καὶ τῶν πλοίων τῶν ἀδελφῶν του, οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ μᾶλλον ἐγγράμματοι τῶν συγχρόνων των ναυτικῶν.

Εἰς τὸν Ἰάκωβον Τομπάζην ὀφείλεται ἡ εἰσαγωγὴ τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς πρώτης ἐφημερίδος ἐν Ὕδρᾳ. Ἔτρεφε δὲ καὶ ὅλως ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τἄνθη, διατηρῶν θερμοκήπιον, ὅπου προεφύλασσεν αὐτὰ ἐκ τοῦ ψύχους. Ἀπεβίωσεν ἐν Ὕδρᾳ τῇ 11 Νοεμβρίου 1829.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

Ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου, γεννηθεὶς ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1784. Διεδέχθη τὸν πατέρα του Νικόλ. Γιακουμάκην ὡς πληρεξούσιος προεστὼς τῆς Νήσου. Ὑπῆρξεν ἐπιχειρηματικώτατος ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἀποκτήσας ταχέως μεγίστην περιουσίαν. Διεκρίνετο δὲ ἐπὶ ἐξόχῳ ναυτικῇ καὶ ναυπηγικῇ ἱκανότητι. Αὐτὸς ἐγένετο εἰσηγητὴς πλείστων νεωτερισμῶν καὶ βελτιώσεων ἐν τῇ ναυπηγικῇ καὶ τῷ ἐξοπλισμῷ τῶν πλοίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ πλοῖα τῶν ἀδελφῶν Τομπάζη ἐξεῖχον ὡς τὰ ἄριστα τοῦ ἑλλην. στόλου, ἰδίως ὁ «Θεμιστοκλῆς» τὸ μέγιστον ἁπάντων. Κατὰ δὲ τὸν ἀγῶνα διεκρίθη διὰ τὸν ἡρωϊσμόν, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ὀξυδέρκειάν του, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Μιαούλην, μεθ' οὗ ἀρρήκτως συνεδέθη. Ἰδίως διέπρεψε κατὰ τὴν ἔνδοξον, πλὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνυψώσας τὸ γόητρον τοῦ ἑλλην. ναυτικοῦ καὶ ἐμβαλὼν τὸν τρόμον εἰς τοὺς πολεμίους μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Ἐὰν δ' ὑπῆρχε σύμπνοια καὶ παρείχετο ἐγκαίρως συνδρομὴ θὰ ἠλευθέρου καὶ τὴν Κρήτην, ἧς ὑπῆρξεν ἁρμοστής. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς Ἐθνοσυνελεύσεις πάντοτε ἐπέδειξεν ἔξοχον πολιτικὴν σύνεσιν, πλειστάκις δ' ἡ γνώμη καὶ ἡ συμβουλὴ αὐτοῦ ἐζητήθησαν παρά τε τῶν Ἑλλήνων Κυβερνητῶν καὶ παρὰ τῶν ξένων, προκειμένου περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Μανώλης Τομπάζης ἀπέθανε προώρως ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1831 καὶ ἐτάφη ἐν Πόρῳ.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

Ὡς ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε τοὺς προδρόμους αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ ἡ Ἑλλην. Ἐπανάστασις, μέγα καὶ αὐτὴ γεγονὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, εἶχε τοὺς προδρόμους αὐτῆς. Εἷς τῶν περιφανεστάτων αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ *Λάμπρος Κατσώνης*, ὁ ἀτρόμητος θαλασσομάχος.

Γεννηθεὶς ἐν Λεβαδείᾳ τὸ 1752 ἀπὸ παιδὸς ἐδόθη εἰς τὰ ναυτικά, ὅτε δὲ τῷ 1770 ἐξερράγη ἡ πρώτη ἐπανάστασις, ἡ ὑποκινήσει τῆς Αὐτοκρατείρας τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίνης τῆς Β' γενομένη, ὁ Λάμπρος διεκρίθη ἐκ τῶν πρώτων, διὸ καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ἀπελθὼν εἰς Ρωσσίαν κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν τάγμα.

Κατὰ τὸ 1788 μεταβὰς εἰς Τεργέστην ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν καταρτισθέντος στολίσκου. Μετὰ τριῶν δὲ πλοίων ἐκπλεύσας συνέλαβεν εὐθὺς 6 τουρκικὰ σκάφη, ἅτινα καὶ συνήνωσε πρὸς τὸν ἰδικόν του στολίσκον, ὃν τάχιστα ηὔξησε καὶ δι' ἄλλων ἕξ, ἐνοχλῶν καὶ παραβλάπτων δι' αὐτοῦ τὸ τουρκικὸν ἐμπόριον.

Περίφημος ὑπῆρξεν ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ νίκη παρὰ τὴν Κάρπαθον, ἔνθα ἔτρεψεν εἰς αἰσχρὰν φυγὴν τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

Ταῦτα πάντα διήγειραν τὸν θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ κόσμου, ἡ δ' Αἰκατερίνη ἐκτιμῶσα αὐτὸν προεβίβασε καὶ ἐβράβευσε διὰ παρασήμου.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀκολούθως παρὰ τὴν Σῦρον συναντήσας τὸν τουρκικὸν στόλον κατέστρεψεν αὐτὸν μετὰ τρίωρον ναυμαχίαν.

Κατὰ δὲ τὸ 1790 συμπλακεὶς πρὸς ἡνωμένον στόλον Τούρκων καὶ Ἀλγερινῶν μάχεται μὲν μετὰ θαυμαστῆς γενναιότητος, πλὴν τὴν τρίτην ἡμέραν μὴ ἀντέχων πλέον ἐκ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν ὑποχωρεῖ καὶ μετὰ πληγῆς, ἣν ὡς παράσημον τοῦ ἡρωϊσμοῦ του ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἔλαβεν, φεύγει καὶ σώζεται εἰς Μῆλον. Πλὴν καὶ πάλιν δὲν ἡσύχασε, διότι καταλαβὼν τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐκεῖθεν ἐφορμῶν παρηνόχλει καὶ ἔβλαπτε τοὺς Τούρκους, μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν μὴ δυνάμενος πλέον νὰ παραμένῃ ἐν Ἑλλάδι, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ρωσσίαν, ὅπου πλήρης δόξης καὶ τιμῆς ἀπέθανε κατὰ τὸ 1804, καταλιπὼν ὄνομα εὐκλεὲς καὶ εὐλογούμενον ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ

Τίνος Ἕλληνος ἡ καρδία δὲν πάλλει πρὸ τῆς θέας τοῦ γλυκυτάτου Βύρωνος, τοῦ θεσπεσίου αὐτοῦ ψάλτου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἐμπνευσμένου Τυρταίου τοῦ ἱεροῦ μας Ἀγῶνος ! Καὶ δὲν ἀφιέρωσε μόνον τοὺς θεσπεσίους φθόγγους τῆς ἀθανάτου λύρας του ὁ Βρεττανικὸς κύκνος εἰς ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Βύρων προσήνεγκεν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἐλευθερίας καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα καὶ αὐτὴν τὴν πολυτιμοτάτην του ζωήν. Δικαίως δὲ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εὐγνωμονῶν ἀνήγειρε μαρμάρινον ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐν Μεσολογγίῳ καὶ τὸ πολυθρύλλητον σύμπλεγμα ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Βύρων κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου 1823 μετέβη δ' εὐθὺς εἰς Μεσολόγγιον τυχὼν ἐνθερμοτάτης καὶ ἐνθουσιώδους παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὑποδοχῆς. Ἐκτὸς τῆς διὰ τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ποιημάτων συνδρομῆς, δι' ὧν ἀνεπτέρωσεν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἄκρατον ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων φιλελληνισμόν, κατέβαλλε συγχρόνως καὶ δισχίλια τάλληρα καθ' ἑβδομάδα εἰς σιτηρέσια, εἶτα δὲ καταρτίσας ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τοῦ Μπότσαρη σουλιωτικὴν σωματοφυλακὴν καὶ ζωσθεὶς πολύτιμον σπάθην, ἣν ἡ Κυβέρνησις τῷ εἶχε προσφέρει, παρεσκευάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος ὡς ἀρχιστράτηγος κατὰ τῆς Ναυπάκτου· ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου ἐματαιώθη ἕνεκα διαφόρων ραδιουργιῶν. Ἐν μέσῳ τοιούτων πικρῶν ἀπογοητεύσεων διατελῶν καὶ οἱονεὶ τὴν ἰδίαν καταστροφὴν προμαντεύων ἔγραψε καὶ τοὺς ὡραίους καὶ ἡρωϊκωτάτους τούτους στίχους:

«Ἂν θρηνῇς χαμένα νειᾶτα,
γιατὶ θέλεις πλειὸ νὰ ζῇς;
τῆς τιμῆς ἐδῶ 'ν' ὁ τάφος,
τρέξ' αὐτοῦ νὰ σκοτωθῇς!

—

Δὲν σοῦ μένει παρὰ νἄὕρῃς
ὅτι γύρευες παντοῦ
καὶ νὰ τὤὕρῃς δὲν 'μποροῦσες,
Μνῆμ' ἀνδρὸς πολεμικοῦ!»

Καὶ ὄντως τοιοῦτον τέρμα εἶχεν ἡ ἀγγελικὴ τοῦ Βύρωνος ψυχή, διότι προσβληθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἐν Μεσολογγίῳ κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον τῇ 6ῃ Ἀπριλίου 1824 μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπητῆς του Ἑλλάδος εἰς τὸ στόμα. Δὲν ἀπέθανεν ἀπὸ τὸ βόλι τῶν ἀπίστων ἐχθρῶν τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδος, ἀλλ' ἔπεσεν ὡς πολεμιστής, διότι ὁ θάνατός του ἐπῆλθεν ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγώνων καὶ τῆς αὐταπαρνήσεώς του!

ΚΑΝΕΛΛΟΣ ΔΕΛΙΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Κανέλλος Δεληγιάννης υἱός τοῦ Ἰω. Δεληγιάννη ἐγεννήθη ἐν Λαγκαδίοις τῷ 1778· μετὰ δὲ τὴν διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου ἀποκεφάλισιν τοῦ πατρός του, μῖσος ἄσπονδον πνέων κατὰ τῆς τυραννίας, ἀπῆλθεν εἰς Κων/πολιν, ἔνθα ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας (1816). Τῷ 1819 ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου

μετὰ σπουδῆς ἐπεδόθη εἰς τὰ τῆς παρασκευῆς τοῦ ἀγῶνος, ἐξεγείρων τὸ φρόνημα, διανέμων ὅπλα, τοῦ οἴκου του μετασχηματισθέντος εἰς ἀληθῆ ἀποθήκην πολεμεφοδίων.

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἀνεστάτωσε τὴν Γόρτυνα φονεύσας πάντας τοὺς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Τούρκους. Ὑπὸ δὲ τῆς πρώτης ἐν Πελοποννήσῳ συσταθείσης Κυβερνήσεως διωρίσθη Στρατηγός.

Κατὰ τὴν 25 Ἀπριλίου 1821, ὅτε ὁ Κεχαγιάμπεης μετὰ τοῦ Χουρσὶτ Πασσᾶ ἐπὶ κεφαλῆς ὑπερτρισχιλίων ἀνδρῶν ἀναχωρήσαντες ἐξ Ἰωαννίνων προήλαυνον εἰς Μεσολόγγιον καὶ Ναύπακτον, ἀναγνωρίζων τὸν Κολοκοτρώνην, διαμένοντα τότε ἄνευ στρατοῦ ἐν Στεμνίτσῃ τῆς Γόρτυνος ὡς μᾶλλον πεπειραμένον ἐν τῇ στρατηγικῇ γενναίως φερόμενος καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐκεῖ ἀγῶνος.

Κατόπιν συνετέλεσεν ἐπίσης κατὰ τὴν ἐν Βαλτετσίῳ μάχην (21 Μαΐου 1821), μετέσχε δὲ τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, Πετρόμπεη, Κολοκοτρώνη κλπ. διακρινόμενος ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ συνέσει, μηδόλως ἀναλογιζόμενος τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Θεόδωρος, ὡς ὅμηρος κρατούμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰς δὲ τοὺς ἀναμιμνήσκοντας αὐτὸν τοῦτο, ἀπήντα : «*Εἴμεθα ἑπτὰ ἀδελφοί, ἂν λείψῃ ὁ ἕνας θὰ μείνωσιν ἕξ* »

Μετὰ ταῦτα διεκρίθη ἐπίσης ἐν ταῖς περὶ τὰς Πάτρας μάχαις ὡς καὶ ἐν Ναυπλίῳ, Μακρυνόρι καὶ Ἠπείρῳ.

Ὅτε δὲ ἡ ὑπὸ τὸν Μπότσαρην, Μακρῆν καὶ ἄλλους εὐάριθμους ἐν ἀρχῇ τοῦ Μεσολογγίου φρουρὰ ἐζήτει ἐκ Πελοποννήσου βοήθειαν, ὁ Κανέλλος ἔδραμεν εὐθὺς μετὰ 1900 μαχητῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς.

Ἐπολέμησεν ἐπίσης κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ, κατασπαταλήσας καὶ ἅπασαν τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν.

Ἐπὶ Καποδιστρίου διωρίσθη μέλος τοῦ *Πανελληνίου*. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ὠνόμασεν αὐτὸν ἀρχηγόν, πλὴν εἶτα παρηγκωνίσθη ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας μετ' ἄλλων ἀγωνιστῶν.

Ἀπέθανε δὲ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1862 καταλιπὼν μνήμην ἀνδρὸς φιλοπάτριδος καὶ γενναίου στρατηγοῦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ὁ περίφημος ὁπλαρχηγὸς τῆς Οἴτης Ἰωάννης Δυοβουνιώτης εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἐξόχων ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀρκεῖ ν' ἀτενίσῃ τις τὴν ἡλιοκαῆ μορφήν του μὲ τὸν πελώριον ὡς πτέρυγα ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀναπεταννύμενον μύστακα διὰ νὰ κατανοήσῃ εὐθὺς οἷον πῦρ ἀρήϊον ἔφλεγε τὰ λάσια ἐκεῖνα στήθη!

Ἡ μάχη ἥτις ἀπηθανάτισεν αὐτὸν εἶνε ἡ τῶν *Βασιλικῶν* (τὸν Αὔγουστον τοῦ 1821). Ἡ ἐπιτυχία της ὀφείλεται εἰς τὸ εὐφυὲς σχέδιον τοῦ ἀτρομήτου ὁπλαρχηγοῦ. Ἐκεῖ παρὰ τὸν Σπερχειὸν δισχίλιοι Ἕλληνες προσέβαλον ἐν τῇ στενῇ καὶ δασώδει τῶν Βασιλικῶν κοιλάδι ἐννέα χιλιάδας Τούρκων ἱππέων ὑπὸ τὸν Μπαϊρὰμ πασσᾶ, καταβαίνοντας μετ' ἀλαζονείας καὶ κόμπου βαρβαρικοῦ πρὸς καθυπόταξιν τῆς Λεβαδείας, τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Οἱ Ἕλληνες διαιρεθέντες εἰς τρεῖς μοίρας καὶ κρυβέντες ἐντὸς τοῦ δάσους τῆς κοιλάδος εἰς διάφορα μέρη ἀφῆκαν τοὺς Τούρκους ἀνυπόπτως νὰ παρελάσωσιν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν παρὰ τὴν ἔξοδον τοῦ στενοῦ, τότε ἐξαπίνης ἐφορμήσαντες ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἐπροξένησαν τοιοῦτον τρόμον καὶ φρίκην εἰς τὸν ἐχθρόν, ὥστε ἡ σύγχυσις, ὁ θόρυβος, αἱ κραυγαί, οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν Τούρκων ὑπῆρξαν ἀπερίγραπτοι. Ἦτο ἀληθὲς πανδαιμόνιον.

Οἱ Ἕλληνες τότε ἐνθαρρυνθέντες καὶ ἐμπλησθέντες μένους πολεμικοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀκρατήτου ἐδιπλασίασαν τὴν ἐπίθεσιν, κατέστρεψαν δὲ καὶ ἐφόνευσαν *ἄνευ διακρίσεως* ἀδιακόπως ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας, ἀποδεκατίσαντες οἰκτρῶς αὐτούς.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ στρατήγημα τοῦ λίαν ἐμπειροπολέμου καὶ γηραιοῦ στρατηγοῦ, ὃν δικαίως καὶ ὁ **Ἀλέξ. Σοῦτσος**, ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς ἔψαλε διὰ τῶν ἑξῆς στίχων εἰς τὴν «*Τουρκομάχον Ἑλλάδα*».

«Ὁ λασιόστηθος Δυοβουνιώτης
ὅστις τὴν μάχην Βασιλικῶν
ἐχειραγώγησε καὶ τῆς πρώτης
ἔγινεν αἴτιος τῶν νικῶν».

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ

Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλίᾳ. Ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι ἥρωες τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὁ Βλαχάβας κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀσπασθῆ τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα καὶ περιβληθῆ τὸ ράσον, πλὴν ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις, εὐθὺς ἀπέρριψε τὸ ἱερὸν ἔνδυμα καὶ προσῆλθε καὶ ὁ *Πάπα-Θύμιος*, ὡς οἰκείως ἐλέγετο, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα τοὺς βραχίονας καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὸ αἷμά του. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐγένετο «κλέφτης», ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου καὶ τόσα ἄλλα γενναῖα παλληκάρια ἀνέπνεον τὸν ἐλεύθερον ἐκεῖ ὑψηλὰ ἀέρα, περιφρονοῦντες τὸν ἄγριον τύραννον. Τότε δὲ συνέλαβε καὶ τὸ σχέδιον νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ καταλάβῃ τὸν πανίσχυρον Ἀλῆ-Πασᾶν. Συνεννοηθεὶς λοιπὸν μετὰ πολλῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ ἄλλων προκρίτων τούρκων τῆς Λαρίσης καὶ τῶν Τρικκάλων ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐπιχειρίσῃ τὸ μέγα τόλμημα· πλὴν δυστυχῶς τὸ σχέδιόν του ἐπροδόθη εἰς τὸν Ἀλῆν καὶ οὕτως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὸ παλαιόν του λιμέρι ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου.

Ἀλλὰ μετὰ βραχεῖαν ἐκεῖ διαμονὴν πάλιν κατῆλθε πρὸς τὴν πεδιάδα εὐθὺς ὡς ἔμαθεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ, ***Μουχτὰρ-Πασσᾶς***, εἶχεν ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πλὴν εἰς μάτην ἔφθασε πρὸς τὸ πεδίον τῆς μάχης, διότι οἱ ἀνδρεῖοι μαχηταὶ εἶχον ἤδη πάντες πέσει νεκροί, ἡρωϊκῶς ἀνθιστάμενοι.

Μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἀποτυχίαν ἔπλευσε πρὸς τὴν Σκόπελον, ὅπου ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Νικο-Τσάρα κατεσκεύασε μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων ὁπλαρχηγῶν στολίσκον πρὸς καταδίωξιν τῶν τούρκων. Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε καὶ τοῦτον τὸν ἥρωα νὰ καταπίῃ τὸ τέρας τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ Ἀλῆς, ἀφοῦ δὲν κατώρθωσε διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ στῆθος πρὸς στῆθος μαχόμενος νὰ τὸν καταβάλῃ μετεχειρίσθη τὸν δόλον. Οὕτω δὲ διὰ πλαστογραφηθείσης ἐπιστολῆς ἐξαπατήσας αὐτὸν καὶ ὡς εἰς παγίδα συλλαβών, ἀπήγαγεν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις, ὅπου μετὰ μυρίας βασάνους ἡ ἀλβανικὴ ὕαινα ἐξηφάνισε τὸν ἀνδρεῖον ἀετιδέα τοῦ Ὀλύμπου!

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

Τίς Ἕλλην εὐλαβῶς δὲν ἀποκαλύπτεται πρὸ τῆς σεμνῆς κεφαλῆς τοῦ σοφοῦ τουτου γέροντος, τοῦ φωτοδότου αὐτοῦ φιλοσόφου, τοῦ νέου Πλουτάρχου τῆς Ἑλλάδος! Οἷον ἦθος καὶ οἷος νοῦς! οἵα καρδία καὶ οἵα διάνοια! Ὁ Κοραῆς συνήνου καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀπαραμίλλως ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων φιλολόγων. Εἴθε νὰ εἴχομεν καὶ σήμερον τοιούτους τοῦ Γένους διδασκάλους! Ὁ βίος τοῦ Κοραῆ εἶνε τὸ ἄριστον ὑπόδειγμα ἐντίμου, φιλοπάτριδος, μετριόφρονος καὶ φιλοσόφου ἀνδρός. Εἶνε ἀληθὲς εὐαγγέλιον, ἔπρεπε δὲ πᾶς Ἕλλην νὰ ἔχῃ ὡς ἐγκόλπιον τὴν ἔξοχον αὐτοῦ αὐτοβιο-

γραφίαν. Δυστυχῶς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ παρόντος βιβλιαρίου δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ διαλάβωμεν διεξοδικῶς τὰ κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος παράγοντα, περιοριζόμενοι μόνον εἰς βιογραφικὰς σημειώσεις.

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς εἷλκε τὸ γένος ἐκ Χίου, ἐγεννήθη δ' ἐν Σμύρνῃ τὸ 1748 ὅπου καὶ ἐδέχθη τὰ πρῶτα τῆς παιδείας ψυχία. Μετὰ ταῦτα ἀπεστάλη εἰς Ἀμστελόδαμον ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἐμπορίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἠμέλησε τὰ γράμματα, ὅτε δὲ βραδύτερον ἐπέστρεψεν εἰς Σμύρνην, ἀπεφάσισε νὰ σπουδάσῃ τὴν ἰατρικήν· διὸ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας ὅπως τελειοποιηθῇ εἰς ταύτην. Μετὰ τὴν ἐκεῖ ἀπόκτησιν τοῦ διπλώματος μετέβη εἰς Παρισίους (1789), ὅπου ἐπεδόθη ἀκαμάτως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν.

Συστάσει καὶ αἰτήσει τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος μετέφρασε διορθώσας πολλαχῶς, τὸν Στράβωνα, μετ' αὐτὸν δὲ ἤρξατο τῆς θαυμαστῆς ἐκδόσεως πλείστων ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν τὰ κείμενα διώρθωσε καὶ διεσάφισε κατὰ τοσοῦτον ἐμβριθῆ καὶ σοφὸν τρόπον, ὥστε τὸ ὄνομα τοῦ Κοραῆ ταχέως κατελέχθη μεταξὺ τῶν πρώτων κριτικῶν φιλολόγων τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ πατριωτικώτατά του *Προλεγόμενα*, ὅπου ἐγκατέσπειρε πᾶν ὅτι εὐγενές, ὑψηλὸν καὶ ὡραῖον διὰ τὴν Πατρίδα ἐνέκλειεν ἡ μεγάλη του ψυχή ;

Τὸ μέγιστον δ' ὅμως τοῦ Κοραῆ ἔργον, τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ἆθλον εἶνε ἡ *νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα*, ἣν αὐτὸς πρῶτος ἐθεμελίωσε, σώσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐκβαρβαρισμοῦ καὶ τῆς χυδαιότητος, ὅπου ἀπαίσιοί τινες σήμερον *μαλλιαροὶ* καὶ Ψυχαρισταὶ προσπαθοῦσι, εὐτυχῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος, νὰ κυλινδύσωσιν αὐτήν.

Χάρις εἰς τὸν θεῖον Κοραῆν ἐσώθημεν ἀπὸ τὸ *ταβάνι*, τὸ *τσουκάλι*, τὸ *πεσκίρι*, τὸν *ντορβᾶ*, τὴν *κατσαρόλα* καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα βακτηρίδια, ἅτινα ἐπεπόλαζον ἐν τῇ γλώσσῃ μας.

Δικαίως λοιπὸν καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τιμῶν καὶ γεραίρων τὸν μέγαν τοῦτον Πατριώτην, ἀπηθανάτισεν ἐν μαρμάρῳ, στήσας πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ, τοῦ Πανεπιστημίου, οὗ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πρόδρομος καὶ δημιουργός !

Ὁ Κοραῆς ἀπέθανεν τῇ 6 Ἀπριλίου 1833 εἰς βαθύτατον γῆρας, εὐτυχήσας, εἰ καὶ ἐν τῇ ξένῃ, νὰ ἴδῃ τὴν Πατρίδα του ἐλευθέραν.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου, ὅστις καλύπτει τὸν ἐν Παρισίοις τάφον του, φέρεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἣν ὁ ἴδιος συνέθεσε:

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ ΧΙΟΣ

ΥΠΟ ΞΕΝΗ ΜΕΝ ΙΣΗ ΔΕ ΤΗ ΦΥΣΑΣΗ Μ᾽ ΕΛΛΑΔΙ

ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΗ ΓΗ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΚΕΙΜΑΙ

Εἰς τὸν ἔξοχον Πατριώτην, τὸν μὲ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ χείλη ἀποδόσαντα τὴν τελευταίαν πνοὴν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἁρμόζουσιν οἱ ἑξῆς θαυμάσιοι στίχοι τοῦ Βαλαωρίτου:

Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ

Δὲν εἶνε διαβατάρικο πουλί, 'ποῦ γιὰ μιὰ 'μέρα
Σχίζει τὰ νέφη καὶ περνᾷ γοργὸ 'σὰν τὸν ἀγέρα,
Οὔτε κισσός, 'π' ἀναίσθητος τὴν πέτρα περιπλέκει,
Οὔτ' ἀστραπή, 'ποῦ σβήνεται χωρὶς ἀστροπελέκι,
Δὲν εἶνε νεκροθάλασσα, βοὴ χωρὶς σεισμό,
Νοιώθω γιὰ Σέ, Πατρίδα μου, 'στὰ σπλάχνα χαλασμό!

Ἀρ. Βαλαωρίτης

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Ὁ ἄλλως ὡς Πετρόμπεης γνωστός. Φυσιογνωμία ἐξέχουσα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἀγῶνι. Κεφαλὴ καὶ ῥίζα τῆς μεγάλης ταύτης γενεᾶς τῶν Μαυρομιχαλέων ἦν ὁ πατήρ του Πιέρρος Μαυρομιχάλης. Πάντες ἀνδρεῖοι, μεγαλοπρεπεῖς, ὡραῖοι. Ὁ Πετρόμπεης ἀφιέρωσεν ὅλην τὴν ζωήν του καὶ τὴν ζωὴν ὅλων τῶν ἰδικῶν του εἰς τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα. Καὶ οἱ τρεῖς του υἱοὶ Γεώργιος, Ἠλίας καὶ Κυριακούλης ἐπολέμησαν ὡς λέοντες ἐν Βελτετσίῳ ἄραντες νίκην περιφανῆ κατὰ τῶν 13000 ἐχθρῶν, οὓς ἦγον ὁ Μουσταφάμπεης καὶ ὁ Κιαμήλμπεης. Ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης πρῶτος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου Ταϋγέτου μὲ τὴν περίφημον τῶν Σπαρτιατῶν ῥῆσιν «*ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς!*»

Τῇ 28 Μαρτίου τοῦ 1821 ἐπὶ κεφαλῆς 2,500 ἀνδρείων παλλικαριῶν τῆς Μάνης εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Καλάμας, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν ὁποίων, ἐκηρύχθη ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήτου.

Διὰ διακηρύξεώς του δὲ πρὸς τὰς Δυνάμεις ἐξέθετε τὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος.

Ἦτο δὲ τοσοῦτον μετριόφρων, ὥστε θυσιάζων πᾶσαν ἀτομικὴν φιλοδοξίαν, παρεχώρησε τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, οὗ ἀνεγνώριζε τὴν ἔξοχον περίνοιαν καὶ ἐμπειρίαν.

Ὁ Πετρόμπεης δὲν ἔλειψε καθ' οἱανδήποτε περίστασιν νὰ παρέχῃ τὴν συνδρομήν του ὅπου καὶ ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος τὸν ἐκάλει, μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος ἐγένετο Σύμβουλος, εἶτα δὲ καὶ Γερουσιαστὴς τῷ 1843.

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀμείβουσα τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις ἐδωρήσατο αὐτῷ κτῆμά τι ἐν Πελοποννήσῳ τὸ *Λυκουβούνι*, κατὰ δὲ τὸν θάνατόν του (Ἰανουαρ. 1848) διέταξε πενθήμερον γενικὸν πένθος.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Μεσολογγίῳ τῷ 1788 ἐκ γένους ἐξέχοντος, διότι ὁ πατήρ του Ἰωάννης ἦτο ἐκ τῶν διακεκριμένων *προεστῶν* τῆς γενεθλίου πόλεως.

Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης μυηθεὶς ἐνωρὶς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας εἰργάσθη ἀκαταβλήτως καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Παιδιόθεν

διεκρίθη ἐπὶ εὐγλωττίᾳ καὶ ῥητορικῇ δεινότητι μέγιστον δ᾽ ἔρωτα ἔτρεφε πρὸς τὰ γράμματα, ἐκμαθὼν πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἀλλὰ καὶ ποιητὴς ὑπῆρξεν εὐτυχὴς ὁ Τρικούπης συνθέσας τὸ πασίγνωστον ἐκεῖνο θούριον:

«Ὁ καιρός, ἀδελφοί, τῆς ἐλευθερίας φθάνει», ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς ἡ *Μασσαλιῶτις* τοῦ ἱεροῦ μας Ἀγῶνος. Ἰδίως δ᾽ ὅμως τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἦτο ἐξόχως πολιτικόν, ταχέως δ᾽ εἰσῆλθεν εἰς τὴν διαχείρησιν καὶ διοίκησιν τῶν δημοσίων πραγμάτων, διατελέσας Πρόεδρος τῶν Δημογερόντων, εἶτα δὲ καὶ Γερουσιαστὴς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἐν Παρισίοις διατρίβων ἐξέδωκε τὸν «Δῆμον» ποίημα πλῆρες ἐμπνεύσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

«Κλεφτόπουλα! ποῦ ζώνεσθε τ᾽ ἀδούλωτο κοντάρι

. . . .

Πόσον γλυκὺς ὁ θάνατος, ὅποιον γεννᾷ τὸ βόλι!
τὸν θάνατον 'στὸν πόλεμον τιμὴ τὸν ἔχουν ὅλοι,
Γίνονται τῶν ἀγώνων του σάλπιγγες αἱ πληγαί του,
στολίζουν τὰ πολεμικὰ χείλ᾽ ἡ παλλικαριαίς του.
Προσκυνητάρια γίνονται, οἱ λόγοι του κ᾽ οἱ τάφοι,
'στὸ αἷμα τὸ μανδύλι του τὸ παλλικάρι βάφει».

Τῷ 1822 διωργάνωσε ἐκστρατείαν ὑπὸ τὸν Μαυροκορδάτον, ὃν καὶ παρηκολούθησε, μετὰ τῆς φλογερᾶς εὐγλωττίας καὶ τῆς τῶν ἀρχαίων ἡρώων ἐξυμνήσεως ἐξαίρων τὰ πνεύματα καὶ ἐνθουσιάζων τ᾽ ἀγωνιζόμενα τέκνα τῆς πατρίδος.

Αὐτὸς ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Βύρωνος, αὐτὸς ἔπλεξε τὸν ῥητορικὸν στέφανον τῆς ἐνδόξου ναυμαχίας τοῦ Καφηρέως καὶ τῆς νίκης τῆς Ἀραχώδης.

Ὁ Σπ. Τρικούπης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πρωθυπουργὸς τοῦ Καποδιστρίου κ ὶ εἶτα μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου αὐτὸς διῴκησε τὴν χώραν ὡς Ὑπουργός.

Ἐπίσης ἐπὶ Ὄθωνος διετέλεσεν ὁ πρῶτος Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν. Κατόπιν δ᾽ ἀπεστάλη ὡς Πρεσβευτὴς εἰς Λονδῖνον, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1843, μεθ᾽ ὃ ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα εἰργάσθη πρὸς διοργάνωσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

Τῷ 1850 ἀπεστάλη καὶ πάλιν ὡς Πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ, ἐκεῖ δὲ καὶ συνέγραψε τὴν περίφημον αὐτοῦ *ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, λαμπρὸν ἱστορικὸν μνημεῖον, μετ᾽ εὐσυνειδησίας καὶ ἄκρας φιλοπατρίας συγγεγραμμένον.

Ἀπέθανε δὲ τῷ 1873 μετὰ 50 ἐτῶν πολιτικὸν βίον ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν, καταλιπὼν ἀντάξιον αὐτοῦ υἱόν, τὸν ἀείμνηστον *Χαρίλαον Τρικούπην*.

ΗΛΙΑΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Υἱὸς τοῦ ἐνδόξου καὶ λεοντοψύχου Πετρόμπεη. Καὶ αὐτὸς παλλικάρι ὡς ὅλοι οἱ Μαυρομιχαλέοι, οἱ ἀετοὶ τῆς Μάνης.

Ἰδίως ἀπηθανατίσθη ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Βαλτετσίου, εἶτα δ' ἐν Εὐβοίᾳ, ὅπου ἐπολιόρκησε τὴν Κάρυστον. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἔθηκε πέρας εἰς τὴν ἰδίαν ζωήν, ἐμπήξας τὸ ξίφος εἰς τὸ στῆθός του, ἵνα μὴ πέσῃ αἰχμάλωτος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ γενναιότατος Ἠλίας Μαυρομιχάλης ὁ οὕτω ἡρωϊκῶς καταστρέψας τὸν πολεμικὸν αὐτοῦ βίον κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

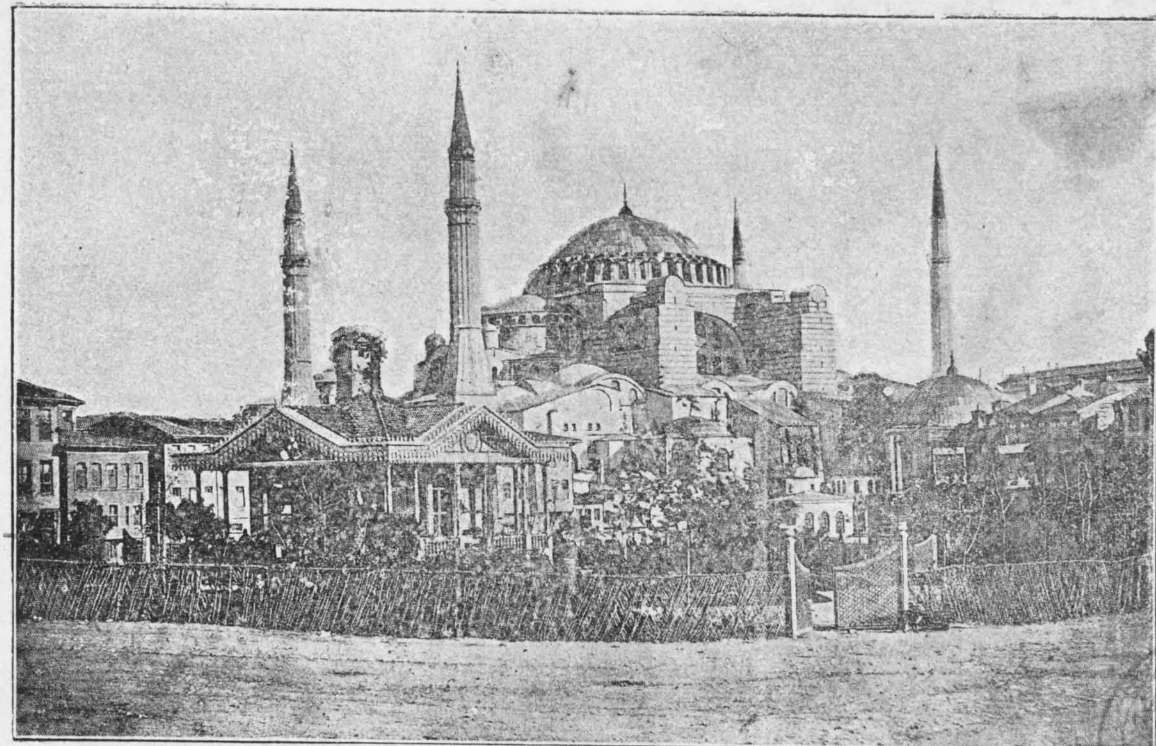
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Γένους συνδέεται ἀρρήκτως μετὰ τῆς πτώσεως. Ὡς δὲ φαεινοτάτη καὶ φωτοβόλος αὐγὴ παρίσταται ἐκείνη, ὁμοίως ὡς μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐξόχως δραματικὴ δύσις ὑπῆρξεν αὐτη.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ τελευταίου ἥρωος τοῦ μεγάλου κράτους τοῦ Βυζαντίου δὲν εἶνε ξένη πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα.

Ὁ ἡρωϊκὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Πόλεως θάνατος κατέστησεν αὐτὸν ἀθάνατον, τὸ δ᾽ὄνομά του δι᾽ αἰώνων ἐπέζησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς εἶχε τὸν Κόδρον της, τὸ δὲ Βυζάντιον ἀντάξιον ἐκείνου Κωνστ. τὸν Παλαιολόγον.

ΤΕΛΟΣ

Ο ΕΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ